

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ROZPOČET A FINANCOVÁNÍ AKTIVIT V RÁMCI
EVROPSKÉ UNIE**

Autor práce: Barbora Velecká

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Katedra: Katedra evropských studií a veřejné správy

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi a panu Ing. Ladislavu Skořepovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Cíl a metodika bakalářské práce	7
2. Historie rozpočtu v EU / EHS	8
2.1 Lucemburská dohoda	8
2.2 Dohoda z Fontainebleau.....	10
2.3 Bruselská dohoda – První Delorsův balík.....	11
2.4 Dohoda z Edinburgu – Druhý Delorsův balík.....	12
2.5 Dohoda z Berlína – Agenda 2000	14
3. Rozpočet Evropské unie	16
3.1 Rozpočtové zásady	16
3.2 Čistí příjemci a čistí plátcí.....	19
3.3 Schvalování rozpočtu	20
3.4 Rozpočtová kontrola	22
3.5 Pozice ČR vůči rozpočtu EU.....	23
3.6 Reforma rozpočtu Evropské unie.....	24
4. Příjmy Evropské unie	26
5. Výdaje rozpočtu Evropské unie.....	28
6. Regionální politika	34
6.1 Principy regionální a strukturální politiky Evropské unie	36
6.2 Nástroje regionální politiky Evropské unie.....	39
6.2.1 Strukturální fondy	39
6.2.2 Územní statistické jednotky NUTS a LAU.....	40
6.2.3 Iniciativy Společenství.....	43
6.2.4 Kohezní fond – Fond soudržnosti	43
6.3 Komunitární programy.....	44
7. Finanční nástroje – formy pomoci.....	45
7.1 Fond solidarity	45
7.2 Finanční mechanismy EHP / Norsko (FM).....	45
7.3 Poskytování finanční pomoci Švýcarska České republice.....	47
8. Programové dokumenty	48
8.1 Druhy programových dokumentů	48
8.1.1 Plán rozvoje – Národní rozvojový plán	48
8.1.2 Rámec podpory Společenství.....	49
8.1.3 Možnost využívání finančních prostředků z Operačních programů Českou republikou	49
8.1.4 Jednotný programový dokument.....	59

9. Srovnání cílů a nástrojů politiky soudržnosti v minulém a současném programovacím období.....	60
Závěr.....	65
Seznam použité literatury.....	66
Seznam zkratek	69
Abstrakt	71
Abstract.....	72

Úvod

Česká republika vstoupila do Evropské unie 1. května 2004 za právě probíhajícího programovacího období 2000 – 2006. Spolu s Českou republikou vstupovalo do Evropské unie dalších 9 států, bylo to prozatím největší rozšiřování EU. V roce 2004 tedy narostl počet členských států Evropské unie na 25. V současnosti má Evropská unie 27 členských států s více než 500 miliony obyvatel a do budoucnosti se počítá s dalším rozšiřováním.

Evropská unie hospodaří s vlastním rozpočtem, který je hlavním nástrojem k financování integračních aktivit v rámci EU. Roční rozpočet stanoví, jakou částku lze na každou činnost vyčerpat.¹

Rozpočet Evropské unie je určen k financování politik EU, administrativních výdajů evropských institucí a na další účely. Rozpočet je sestavován na základě 8 zásad. Na rozdíl od národních rozpočtů musí být vždy vyrovnaný, nepřipouští se tedy rozpočtové deficity. Výdaje rozpočtu směřují převážně na společnou zemědělskou politiku a strukturální operace, zatímco hlavní výdaje národních rozpočtů jsou výdaji do sociální oblasti.²

V současnosti se hodně diskutuje nutnost reformy evropského rozpočtu. Je nutné celý rozpočet podrobně prozkoumat a na základě toho vyřešit jeho novou podobu.

Naše země vstoupila 1. ledna 2007 do nového programovacího období 2007 – 2013, které je pro ni historicky nejvýznamnějším obdobím pro čerpání finančních prostředků z rozvojových programů EU. Česká republika se stane největším příjemcem strukturální pomoci v přepočtu na obyvatele ze všech členských zemí EU a může získat až sto miliard korun ročně.³

¹ *Příjmy rozpočtu EU*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.

² DUŠEK, J., SKOŘEPA, L. *Rozpočet Evropské unie v letech 2008 – 2009*. Acta Universitatis Bohemiae Meridionales: vědecký časopis pro ekonomiku, řízení a obchod. 2, 2008. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta, 2008, s. 49 – 52, ISSN 1212-3285.

³ KARMAN, J. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor evropských fondů, 2007. 29 s., s. 1.

1. Cíl a metodika bakalářské práce

Téma *Rozpočet a financování aktivit v rámci Evropské unie* jsem si vybrala mimo jiné i proto, že veškerá témata týkající se Evropské unie jsou stále hodně diskutovaná a zajímavá. Po vstupu České republiky do Evropské unie 1. května 2004 jsme se i my zařadily do společenství suverénních evropských států, které se po druhé světové válce dobrovolně rozhodly sdílet část svých pravomocí na mezivládní, resp. nadnárodní úrovni.⁴

Hlavně možnost čerpání finančních prostředků ať už ze strukturálních fondů, nebo operačních programů se stále více dostává do popředí zájmu obyvatel i různých malých či velkých firem. Současná doba nám v tomto směru otevírá leckdy netušené možnosti.

Práce se zabývá historií, ale i současností rozpočtu Evropské unie. Značná část práce se věnuje nástrojům regionální politiky. Jedna z dalších kapitol se zabývá možnostmi financování z operačních programů v současném programovacím období 2007 – 2013. Poslední kapitola práce se zabývá srovnáním cílů a nástrojů politiky soudržnosti v minulém a současném programovacím období.

Cílem práce je provést analýzu rozpočtu EU a řešit otázku, k jakým změnám ve struktuře rozpočtu EU došlo. Dalším cílem je podrobnější analýza Regionální politiky EU a detailnější popis Operačních programů.

Při psaní této práce jsem se snažila čerpat převážně z tištěných zdrojů zaměřených na Evropskou unii.

Při čerpání z elektronických zdrojů jsem také vybírala ty zdroje, které byly primárně zaměřené na Evropskou unii, aby nedocházelo ke zkreslování informací.

⁴ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0.

2. Historie rozpočtu v EU / EHS

Rozšiřování považuje ČR za jednu z nejúspěšnějších politik Evropské unie, jež z historického pohledu představuje účinný zahraničně-politický nástroj EU na podporu stability, rozvoje, demokracie a uplatňování zásad právního státu v Evropě. Dnešní Evropská unie se 27 členskými státy čítající více než 500 miliónů obyvatel je více prosperující, silnější a vlivnější než původní Evropské hospodářské společenství před 50 lety s pouhými šesti členy.

Budoucí rozšiřování se na základě rozhodnutí členských států v rámci Evropské rady týká zemí jihovýchodní Evropy - Chorvatska, bývalé jugoslávské republiky Makedonie (FYROM), Albánie, Bosny a Hercegoviny, Černé hory, Srbska, Kosova a Turecka. Aktuálně probíhají přístupová jednání s dvěma zeměmi, a to Chorvatskem a Tureckem. Statut kandidátské země byl v prosinci 2005 rovněž udělen FYROM. O datu zahájení přístupových jednání s FYROM však zatím nebylo rozhodnuto.⁵

2.1 Lucemburská dohoda

Rozhodnutí Rady z roku 1970 představilo nový systém financování rozpočtu Společenství. Ve snaze o dosažení finanční nezávislosti na národních vládách měl skončit model příspěvků, Společenství mělo získávat prostředky ze svých vlastních zdrojů – zemědělských dávek, cel a určitého podílu na vybrané DPH. Zemědělské dávky a cla se staly zdrojem rozpočtu bezprostředně již od roku 1971. Také proto, že jsou nejstaršími vlastními zdroji, se pro ně vžilo označení tradiční vlastní zdroje. Druhým důvodem je jejich charakteristika: jsou vybírány v důsledku ochrany společného zemědělského trhu a uplatňování společného celního sazebníku vůči třetím zemím. Země, v níž se tyto dávky a cla vybíraly, si z nich ponechávaly 10 % na krytí inkasních nákladů.

Zmíněné rozhodnutí Rady ale nebylo po dlouhou dobu naplňováno ve vztahu k třetímu zdroji – určitému podílu (ne více než 1 %) z harmonizovaného vyměřovacího základu DPH. Právě způsob výpočtu se ukázal být největším problémem zavedení tohoto zdroje.

⁵ *Rozšiřování Evropské unie*. [online]. Euroskop, 2008. [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/685/sekce/rozsirovani-evropske-unie/>>.

Ačkoliv Rada vydala již v roce 1967 směrnici vyžadující jednotný systém DPH platný ve všech členských státech – šlo především o zrušení zdanění dovozů a zavedení danění vývozů – dohody o harmonizovaném vyměřovacím základu bylo dosaženo až v šesté směrnici roku 1977. Plná implementace nastala až v roce 1980, ale již o rok dříve plynuly do evropského rozpočtu první příjmy z DPH. Do té doby členské státy dorovnávaly výši rozpočtových výdajů finančními příspěvky dle HNP v tržních cenách. Výše těchto příspěvků odpovídala podílu HNP té které země na souhrnném HNP Společenství.

Je tedy možné říci, že zatímco první dva zdroje byly z hlediska rozpočtových příjmů logickým následkem existence dvou základních pilířů Společenství vystavěných Smlouvou o založení EHS, tedy společné zemědělské a obchodní politiky, třetí zdroj naopak o krok předcházela budoucí ekonomický a politický integrační vývoj, především vytvoření jednotného vnitřního trhu. Podobný postup byl zvolen také na konci 90. let při zavádění jednotné evropské měny.⁶

K prvnímu rozšíření o Velkou Británii, Dánsko a Irsko došlo v roce 1973. Velká Británie se stala jedním z největších plátců do rozpočtu, ač tehdy patřila spíše mezi chudší země. Způsobil to velký objem potravinářských výrobků, které Velká Británie dovážela ze zemí mimo Evropskou unii. To způsobilo vážný finanční problém, který se tato země rozhodla řešit a vyjednala si nejrůznější kompenzace. Kompromisu v této oblasti bylo dosaženo až v roce 1984 na summitu ve Fontainebleau.

Během 70. let rostly nároky na výdaje ze společného rozpočtu nejen v souvislosti s tímto rozšířením. Svůj vliv měla také příprava na projekt Hospodářské a měnové unie. Společenství zaznamenávalo neustále se stupňující spory mezi jednotlivými členskými státy týkající se společného financování. Vyjednávání o rozpočtech byla mnohem komplikovanější než dosud. A tak byla vytvořena pod vedením britského ekonoma Donalda MacDougalla skupina, jejímž úkolem bylo zkoumat, zda dosavadní podoba rozpočtu umožní i nadále plnit úkoly Společenství. Výsledkem práce této skupiny byla tzv. *MacDougallova zpráva*, která byla publikována v dubnu roku 1977. Tým expertů se shodl na tom, že objem finančních prostředků společného rozpočtu je nedostatečný a nadále v takové podobě neumožní uspokojivě

⁶ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 51.

plnit cíle Unie. Odborníci v této zprávě upozornili na potřebu zásadní reformy systému financování. Doporučili zvýšit objem příjmů evropského rozpočtu přibližně na výši 2 – 2,5 % celkového HNP.

V 70. letech též rapidně rostly výdaje na společnou zemědělskou politiku. V roce 1974 bylo do této oblasti investováno 3 460 mil. ECU, o šest let později, tedy v roce 1980 to již bylo 11 391 mil. ECU. Společenství ovšem nebylo ani na počátku osmdesátých let schopné reformovat zemědělskou politiku a potřeba zvyšování objemu finančních prostředků určených na její financování neustále rostla.⁷

2.2 Dohoda z Fontainebleau

Dohoda z Fontainebleau vzešla ze zasedání Evropské rady v roce 1984. Reforma se zaměřila jen na úpravu existujícího systému, konkrétně třetího zdroje rozpočtu. Ve světle blížícího se rozšíření o chudé Španělsko a Portugalsko byl požadavek na zvýšení finančních prostředků uspokojen nárůstem stropu odvodů z vyměřovacího základu DPH z jednoho na 1,4 % od roku 1986. Dalším bodem reformy byla náprava rozpočtové bilance UK. Byla dojednána obecná zásada opravňující k rozpočtové korekci jakýkoliv členský stát s rozpočtovým zatížením vyšším než odpovídajícím jeho relativní prosperitě.

Spojené království si pro rok 1984 vymohlo jednorázovou kompenzaci ve výši jedné miliardy ECU. Od roku 1985 pak měla náhrada UK činit 66 % z hodnoty násobku velikosti celkových alokovaných výdajů a rozdílu mezi podílem UK na celkových platbách DPH a podílem na celkových alokovaných výdajích rozpočtu. Je zřejmé, že pokud mělo Spojené království dostávat zpět část peněz odvedených do společného rozpočtu, musel se najít způsob, jak břemeno korekce rozložit mezi ostatní státy (UK bylo logicky vyloučeno z financování korekce své vlastní rozpočtové nerovnováhy). Klíčem byl podíl odvodů DPH každého státu na celkové výši příjmů z DPH bez započetí příspěvku UK. Výjimkou bylo Německo, jehož výše z takto vypočítaného podílu byla omezena na dvě třetiny. Zbývající třetina se opět dělila mezi ostatní státy.⁸

⁷ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 57.

⁸ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 53.

Podíváme – li se na následky rozhodnutí o rozpočtové korekci ve prospěch UK z pohledu prvního z cílů Dohody z Fontainebleau, tedy zvýšení rozpočtových prostředků zjistíme, že došlo k částečné negaci zvýšení stropu odvodů z vyměřovacího základu DPH. Příčinou byla skutečnost, že od maximální sazby pro výpočet odvodů byl třeba odečíst procentuální vyjádření výše korekce UK. Tím se získala jednotná sazba DPH, která byla nižší než sazba maximální, a podle této snížené jednotné sazby se pak odváděly platby z DPH.

Výsledkem tak byly opět napjaté finance ES, kdy v letech 1986 a 1987 bylo dosaženo maximální sazby, tedy 1,4 % harmonizovaného vyměřovacího základu, ačkoli do rozpočtu z něj plynulo jen 1,25 %. Z rozdílu se hradila korekce UK. Titíž autoři navíc poukazují na to, že dynamika růstu výběru DPH byla pomalejší, než si žádaly výdajové programy rozpočtu. Příčinu našli ve všeobecném poklesu podílu spotřeby na tvorbě HNP. Na druhé straně se ale už v této době objevovaly hlasy proti zdaňování spotřeby na nadnárodní úrovni s poukazem na regresivní charakter DPH. Směrnice o harmonizaci daní z obratu přitom ve svém úvodu argumentuje jednoduchostí a neutralitou DPH za předpokladu, že je uvalena co nejobecněji, a když její rozsah pokrývá všechny fáze výroby a distribuce, jakož i poskytování služeb.

K příjmové krizi přispěl i snižující se výběr tradičních vlastních zdrojů. Před evropskými politiky opět vyvstala otázka přehodnocení systému vlastních zdrojů, tentokrát již v mnohem zásadnější podobě.⁹

2.3 Bruselská dohoda – První Delorsův balík

V 80. letech došlo k připojení Portugalska, Řecka a Španělska do Evropské unie. Jednalo se v porovnání s členskými státy o země poměrně chudé, jejichž ekonomika byla převážně orientovaná na zemědělství a jejichž ekonomická úroveň zaostávala za průměrem Unie. To vyvolalo tlak na společnou zemědělskou i strukturální politiku.

V roce 1988 byl přijat nový soubor reforem nazvaný první Delorsův balík. Tento dokument vytyčil finanční perspektivy na léta 1988 až 1992 a stanovil horní hranice výdajů jednotlivých kapitol. Zároveň bylo určeno, že rozpočet bude limitován stropem 1,2 % celkového hrubého národního produktu. Pro fungování celého systému

⁹ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 54.

vytvořeného těmito kroky bylo zapotřebí uzavřít tzv. *institucionální dohodu* mezi Radou, Parlamentem a Komisí. Ta zaručovala, že zásady sjednané v Delorsově balíku budou skutečně při sestavování a schvalování rozpočtu dodrženy.

Ovšem i v průběhu 80. let Společenství zaznamenalo neustálý růst výdajů na zemědělství. Tradiční zdroje společného rozpočtu již nestačily ke krytí výdajů a tak v roce 1988 došlo ze souhlasu členských zemí k zavedení nového příjmového zdroje rozpočtu. Šlo o *příspěvek vypočtený z hrubého národního produktu* jednotlivých členských zemí.

Opatření zahrnutá v Delorsově balíku se týkala kromě jiného také zásadního přebudování systému *strukturálních fondů*. Byly definovány nové priority a cíle strukturální politiky. Podstatné však bylo rozhodnutí, že v období 1988 – 1992 budou takřka zdvojnásobeny prostředky plynoucí do strukturálních fondů na podporu ekonomické a sociální soudržnosti.

Výsledky potvrdily, že opatření navržená prvním Delorsovým balíkem byla úspěšná. Výrazně se zlepšila rozpočtová disciplína, řádné roční rozpočty byly od té doby přijímány před 31. prosincem. Finanční rovnováha byla zachována, tzn. maximální hranice zdrojů příjmů byla dodržena a výdaje zůstaly rovněž v rozsahu finanční perspektivy pro jednotlivé rozpočtové kapitoly. To uvítali zejména tzv. čisté plátcí, kteří již dále nechtěli navyšovat své příspěvky. Země označované jako čisté příjemci byly uspokojeny podporou plynoucí z kohezní politiky. Výhodná ekonomická situace v letech 1990 – 1991 navíc přispěla k tomu, že nebylo třeba čerpat z tohoto zdroje, neboť růst prvních tří zdrojů příjmů byl dostačující.¹⁰

2.4 Dohoda z Edinburgu – Druhý Delorsův balík

V roce 1992 byl přijat na summitu v Edinburgu tzv. Druhý Delorsův balík, kde byl vypracován střednědobý finanční plán na období do roku 1999. Jednání probíhala v celkově obtížnějších podmínkách než při diskusi o „prvním Delorsově balíku“. Způsobila to, mimo jiné, ekonomická krize a ještě neratifikovaná Maastrichtská smlouva. Celkově byl výsledek jednání považován za dobrý kompromis.

¹⁰ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80–7043–390–6, s. 58.

Druhý Delorsův balík počítal s navýšením celkové sumy výdajů, protože před Společenstvím vstaly nové úkoly, jejichž význam je výslovně zdůrazněn ve Smlouvě o Evropské unii. Celkově výdaje Unie stouply z necelých 65 mld. ECU v roce 1993 na přibližně 84 mld. ECU v roce 1999.

Výlohy na zemědělství v 90. letech stále ještě zaujímaly přední místo v celkových výdajích. Zemědělská politika se nacházela v začarovaném kruhu zvyšující se produkce, poklesu cen a snižování příjmu na jedné straně a stále se zvyšujícím zatěžováním rozpočtu na straně druhé. Ovšem podíl zemědělských výdajů na celkových výdajích rozpočtu klesl z více než 50 % rozpočtu pod tuto hranici. V tomto vývoji se zračí působení zemědělské reformy Unie z roku 1992, tzv. *MacSharryho reformy*, která přenesla těžiště financování na podporu strukturálních změn v zemědělském sektoru, které měly přispět ke snížení objemu zemědělské produkce.¹¹ Unie tak dala najevo, že nehodlá podporovat další růst zemědělské produkce, aniž by byl pro ni zajištěn spolehlivý odbyt. Prosadit tuto reformu nebylo snadné. Přesto reforma přinesla některé důležité výsledky. Poklesla úloha cenových intervencí a na významu získaly kompenzace vyplácené zemědělcům, omezily se přebytky zemědělských výrobků.

Došlo také k výraznému posílení hospodářské a sociální soudržnosti. Byly navýšeny prostředky plynoucí do strukturálních fondů – téměř čtyřnásobně v porovnání s rokem 1988. Tyto výdaje se tak staly druhou největší položkou rozpočtu. Dále vznikly rozsáhlé pomocné programy pro bývalé státy Sovětského svazu a pro transformující se ekonomiky střední a východní Evropy. Aby mohly být prostředky pro financování starých i nových úkolů zajištěny, byl navýšen strop vlastních zdrojů. Podle nového finančního rámce zůstala tato sazba až do roku 1994 nezměněná ve výši 1,2 % hrubého národního produktu Unie. Od roku 1995 však tato sazba stoupla až k 1,27 % v roce 1999.¹²

¹¹ PAJAS a kol. *O Evropské unii*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2002. Podle KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 59.

¹² KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 59.

V tomto období došlo také k založení tzv. *Kohezního fondu*. Z něj jsou financovány záměry na ochranu životního prostředí a výstavba velkých dopravních tepen ve čtyřech méně bohatých členských zemích. Pro tyto hospodářsky nejsilněji znevýhodněné země se prostředky, které jsou k dispozici, tímto zdvojnásobí.

Celkově byla opatření zahrnutá v druhém Delorsově balíku pro Unii přínosem. Zejména pro země jako např. Španělsko, které dosáhlo až zdvojnásobení svých strukturálních dotací a těžilo i z úprav v oblasti vlastních zdrojů příjmů. Také reforma zemědělské politiky byla úspěšná. Došlo ke snížení přebytků zemědělské produkce a stabilizace příjmů. Stále ovšem přetrvávaly řady problémů, které bylo třeba řešit.

V polovině 90. let Evropská unie přijímala další tři nové členy, a to Rakousko, Švédsko a Finsko. V tomto případě šlo – na rozdíl od rozšíření v 80. letech – o státy relativně vyspělé a tak úvaha o nákladech na rozšíření nebyla pocítována jako naléhavá, došlo pouze k minimálnímu zvětšení výdajů ze strukturálních fondů. Všechny tři země se totiž ihned po vstupu staly čistými plátcí do rozpočtu.¹³

2.5 Dohoda z Berlína – Agenda 2000

V roce 1997 Komise předložila balíček opatření zvaný *Agenda 2000*. Obsahoval jak posudky na jednotlivé kandidátské země, tak detailní analýzu dopadů rozšíření. Hlavním cílem Agendy 2000 však bylo připravit Unii na rozšíření a formulovat návrh rozpočtového výhledu na období 2000 – 2006. V tomto dokumentu bylo upozorněno na čtyři hlavní ekonomické problémy, které vyžadovaly, aby k nim členské státy našly před budoucím rozšířením společné stanovisko.

Jedná se o tyto otázky:

- jak se bude dále postupovat v politice strukturálních fondů,
- jak se bude nadále vyvíjet společná zemědělská politika,
- jak se bude dále pokračovat v oblasti předvstupní pomoci,
- jak se tato opatření promítnou do objemu a struktury evropského rozpočtu.

Evropská komise nepředpokládala, že by bylo nutné měnit současná rozpočtová pravidla a navyšování úrovně výdajů, která činí 1,27 % hrubého národního produktu členských zemí. V nové rozpočtové perspektivě se navíc objevili dvě nové kapitoly, a to náklady na rozšíření a předvstupní pomoc.

¹³ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80–7043–390–6, s. 60.

Podle Agendy 2000 se mělo pokračovat v realizaci *společné zemědělské politiky* v duchu úspěšné reformy z roku 1992. Doporučovalo se, aby zásady společné zemědělské politiky nebyly aplikovány na nové členské země. Komise tvrdila, že plná integrace nových zemí do této politiky není možná, protože zemědělství a potravinářský průmysl v těchto nových zemích musí nejdříve projít důkladnou rekonstrukcí a modernizací. K tomuto účelu byla Unie ochotna poskytnout finanční pomoc, nikoli však v podobě přímých plateb. Byl kladen důraz především na zlepšení konkurenceschopnosti, zajištění odpovídajících příjmů a životní úrovně osob pracujících v zemědělství, podpora zemědělství respektujícího životní prostředí, zjednodušení legislativy Unie a snižování její byrokracie.

Kvůli rozdílné vývojové úrovni států, které nově vstoupily do Evropské unie, se zvýší význam hospodářské a sociální soudržnosti, dosahované prostřednictvím strukturálních fondů. Hlavní pozornost strukturální politiky musí být proto zaměřena na její efektivnosti.¹⁴

Jakmile dojde k rozšíření Unie, musí se podpora ze strukturálních fondů vztahovat i na všechny státy, které se k Unii připojí. Účinná realizace strukturálních politik vyžaduje splnění několika podmínek. Kandidátské země potřebují čas, aby se na fungování strukturálních fondů adaptovaly. Proto je třeba předvstupní strategii posílit, aby počínaje rokem 2000 fungovala předvstupní pomoc. Jakmile k přístupu dojde, bude nahrazena předvstupní pomoc programy strukturálních fondů a projekty Fondu soudržnosti.

Schválení obsažených návrhů představovalo citlivé zásahy do stávajících finančních toků strukturální a zemědělské politiky. Není proto divu, že návrhy narazily v řadě členských zemí na odpor zemědělské lobby. Diskuse o návrzích reformy trvaly více než 20 měsíců. Schválení Agendy 2000 na summitu v Berlíně v březnu 1999 proto představuje v tomto ohledu významný úspěch. Byla tedy přijata jedna z nejrozsáhlejších reforem v celých dějinách Evropské unie.¹⁵

¹⁴ *Agenda 2000*. Praha : MZV, 1999. Podle KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 61 - 62.

¹⁵ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 62.

3. Rozpočet Evropské unie

Evropská unie hospodaří s vlastním rozpočtem, který je hlavním nástrojem k financování integračních aktivit v rámci EU. Roční rozpočet stanoví, jakou částku lze na každou činnost vyčerpat.

Vlastní zdroje ke krytí svých výdajů má Evropské společenství od roku 1970. Rozpočet je každoročně navrhován Evropskou komisí a schvalován tzv. rozpočtovou autoritou, tj. Radou EU a Evropským parlamentem. Musí být vždy sestaven jako vyrovnaný, příjmy se teda musí vyrovnat výdajům.¹⁶ Vyrovnanost rozpočtu je zabezpečována rozpočtovou disciplinou Komise, která je jí vnucena Smlouvou. Práví se zde: „Komise nepředloží žádný návrh..., nezmění své návrhy a nepřijme žádné prováděcí opatření, které by mohlo mít znatelné dopady na rozpočet“, tzn. takový, že by akce nemohla být financována „v rámci limitu vlastních zdrojů Společenství...“.¹⁷ Roční výdaje nesmí přesáhnout stropy dané víceletým finančním rámcem pro jednotlivé roky a nesmí překročit limit vlastních zdrojů stanovený na 1,24 % HND EU.¹⁸

3.1 Rozpočtové zásady

Rozpočet EU je sestavován v jednotce euro na základě zásad uvedených v nařízení Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002, kterým se stanoví finanční nařízení o souhrnném rozpočtu ES.¹⁹

- *zásada jednoty a zásada věrnosti zachycení* – všechny příjmy a výdaje musí být zahrnuty v jediném dokumentu, aby mohly být finanční zdroje EU efektivně kontrolovány. Rozpočet nesmí obsahovat přiděly na položky, jejichž financování nelze považovat za nezbytné.

¹⁶ *Příjmy rozpočtu EU*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.

¹⁷ ZLÝ, B. *Evropská unie*. 1. vyd. Karviná : Slezská univerzita, obchodně podnikatelská fakulta Karviná, 1996. 171 s. ISBN 80-85879-31, s. 46.

¹⁸ *Základní informace o rozpočtu*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.

¹⁹ *Rozpočtové zásady*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.

- *zásada každoročnosti* – rozpočtové operace se vztahují k příslušnému roku, který se shoduje s rokem kalendářním. Vzhledem k nutnosti financovat víceleté programy, jejichž rozvoj nastal ve druhé polovině 80. let dvacátého století, je rozlišováno mezi příděly na závazky a příděly na platby.

Příděly na závazky zahrnují celkové náklady právních závazků vstupujících do rozpočtu příslušného finančního roku. Reprezentují operace trvající déle než jeden finanční rok.

Příděly na platby zahrnují výdaje vyplývající ze závazků vstupujících do rozpočtu příslušného a/ nebo předchozího finančního roku/ předchozích finančních let. Rozdíly mezi příděly na závazky a příděly na platby jsou definovány jako nevyrovnané závazky. Jsou způsobeny časovým rozdílem mezi dobou, kdy závazky vstoupí do rozpočtu, a dobou, kdy jsou provedeny příslušné platby. U nerozlišených přídělů mohou být příděly na dosud neproplacené platby z přídělů na závazky vstupující do rozpočtu mezi 1. lednem a 31. prosincem automaticky převedeny do dalšího finančního roku. Nerozlišené příděly jsou takové, které by měly být jak ve formě závazků, tak plateb vyčerpány během jednoho finančního roku. Přebytek příjmů nad výdaji je převeden do následujícího období. Přitom se zohledňují jen příjmy vybrané mezi 1. lednem a 31. prosincem.

- *zásada vyrovnanosti* – příjmy a výdaje rozpočtu musí být v rovnováze. Unie není oprávněna půjčovat si prostředky na krytí deficitních rozpočtů. Vzhledem k tomu, že je rozpočet sestavován na bázi odhadu, většinou končí přebytkem, sporadicky deficitem. Přebytek je převeden do dalšího finančního období. Deficit musí být jako příděl na platby zanesen na výdajovou stranu rozpočtu pro následující rok. Financování neočekávaných výdajů musí být zachyceno dodatkovým rozpočtem, který provede přesun mezi příděly v rámci schváleného rozpočtu anebo si vyžádá dodatečné zdroje.

- *zásada účetní jednotky* – rozpočet je navrhován a následně prováděn v jednotce euro. Rozpočet ESUO byl mezi lety 1951 a 1958 uváděn v amerických dolarech, následně do roku 1960 v účetní jednotce „zlaté parity“ vycházející z dohody z Bretton Woods (jednotka odpovídala 0,88867088 gramům mincovního zlata). Od roku 1961 se tento systém rozšířil i na rozpočty EHS a Euratom. Vzhledem k měnové krizi počátku sedmdesátých let se hledala nová účetní jednotka. Mezi lety 1977 až 1980 byla

používána Evropská účetní jednotka (EUA), která byla složená z pevně stanoveného koše měn zemí ES. Od roku 1981 do konce roku 1998, tedy před zavedením eura v bezhotovostním styku, byla používána Evropská měnová jednotka (ECU). Oproti EUA byl koš měn členských států průběžně upravován.

- *zásada obecnosti* – celkové příjmy musí pokrýt celkové přiděly na platby. Rozpočtové příjmy jsou užity bez rozdílu na financování všech výdajů. Dále je dodržována *zásada nepřirazenosti*, která vyžaduje, aby nebyly příjmy předem vyčleněny na hrazení určitých výdajů rozpočtu. Výjimky tvoří např. úroky z vkladů, financování některých výzkumných programů nebo příspěvky tří zemí Evropského hospodářského prostoru (EHP). Ke všeobecnosti se vztahuje také *zásada hrubého rozpočtu* stanovující, že všechny příjmy a výdaje jsou plně zahrnuty v rozpočtu, aniž by mezi nimi docházelo k vzájemným úpravám.

- *zásada přesného stanovení* – všechny přiděly musí být odůvodněny a musí být přiřazeny určitému cíli. Tím se má zabránit nejasnostem při rozdělování přidělů jak ve fázi schvalování, tak ve fázi provádění rozpočtu. Rozpočet je **horizontálně** rozdělen do souhrnné bilance příjmů a osmi institucionálních sekcí:

Sekce I: Evropský parlament.

Sekce II: Rada EU.

Sekce III: Evropská komise.

Sekce IV: Evropský soudní dvůr.

Sekce V: Evropský účetní dvůr.

Sekce VI: Hospodářský a sociální výbor.

Sekce VII: Výbor regionů.

Sekce VIII: Evropský ombudsman a Evropský úřad pro dohled nad ochranou dat.

Vertikálně jsou sekce rozděleny do titulů, kapitol, článků a položek. Podobně je do devíti titulů rozdělen také druhý z prvků horizontálního dělení – souhrnná bilance příjmů:

Titul 1: Vlastní zdroje.

Titul 2: Finanční příspěvky.

Titul 3: Rozpočtové přebytky.

Titul 4: Různé daně Společenství, dávky a poplatky.

Titul 5: Příjmy z administrativní činnosti institucí.

Titul 6: Příspěvky na programy Společenství, splátky výdajů a příjmů za služby poskytnuté proti platbám.

Titul 7: Úroky z prodlení a pokuty.

Titul 8: Výpůjční a úvěrové aktivity.

Titul 9: Ostatní příjmy.

- *zásada řádného finančního hospodaření* – rozpočtové přiděly musí být užity v souladu se zásadami hospodárnosti, užitku a účinnosti. Zásada hospodárnosti vyžaduje, aby byly zdroje využívány v odpovídajícím čase, v odpovídajícím množství, v odpovídající kvalitě a za nejvýhodnější ceny. Zásada užitku požaduje efektivní vztah mezi používanými zdroji a dosaženými výsledky. Zásada účinnosti vyžaduje dosahování vytčených cílů a zamýšlených výsledků. Rozpočet má sloužit k financování aktivit, které jsou přesně stanovené, měřitelné, dosažitelné, významné a časově vymezené. Dosahování vytčených cílů je monitorováno ex – ante i ex – post příslušnými institucemi.

- *zásada průhlednosti* – do dvou měsíců od jeho přijetí musí předseda Evropského parlamentu rozpočet a dodatkový rozpočet zveřejnit v Oficiálním věstníku Evropské unie. Konsolidovaná účetní uzávěrka spolu se zprávou o finančním řízení předloženou každou z institucí musí být rovněž zveřejněny v Oficiálním věstníku Evropské unie. V příloze rozpočtu musí být uvedeny informace o výpůjčních a úvěrových aktivitách Unie ve vztahu ke třetím stranám. Účetní závěrka musí obsahovat informace o Záručním fondu pro zahraniční vztahy.²⁰

3.2 Čistí příjemci a čistí plátcí

Rozpočet Evropské unie umožňuje přerozdělit prostředky ve prospěch méně vyspělých zemí nebo oblastí Unie. Tento princip solidarity bohatších zemí s chudšími vede k tomu, že můžeme rozlišit dvě skupiny zemí:

- tzv. *čistí plátcí*, kteří přispívají do rozpočtu více, než z něj získávají. Jedná se především o země jako Německo, Itálie, Velká Británie a Francie.

²⁰ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 10 - 14.

- tzv. *čistí příjemci*, kteří z rozpočtu více získávají, než kolik do něj přispívají. Jedná se o méně vyspělé země jako např. Španělsko, Řecko a nové členské země.²¹

3.3 Schvalování rozpočtu

Evropský rozpočet je společným dílem všech tří hlavních institucí EU. Návrh rozpočtu sestavuje Evropská komise (většinou v dubnu), předkládá ho poté Radě ministrů financí (ECOFIN), která může do návrhu vnést změny a následně ho předává k projednání Evropskému parlamentu. Ten pak může návrh Rady přijmout, navrhnout další změny, nebo jako celek odmítnout.

Rozhodování o rozpočtu je rozděleno mezi Radu a Evropský parlament z důvodu dělení výdajů na povinné a nepovinné. Povinné výdaje, které tvoří kolem poloviny výdajů rozpočtu, musí být do rozpočtu zahrnuty, protože jsou vytvářeny na základě smlouvy o ES (patří sem většina výdajů na Společnou zemědělskou politiku, anebo výdaje na rozvojovou pomoc). U povinných výdajů může Evropský parlament navrhnout pouze dílčí úpravy, definitivně rozhoduje Rada.

Nepovinné výdaje (strukturální fondy, sociální programy, projekty na ochranu životního prostředí, kulturu) jsou v rozhodovací pravomoci EP. Ve výjimečných případech může EP návrh rozpočtu odmítnout jako celek a vrátit ho k přepracování.

Rozpočet je přijat s podpisem předsedy Evropského parlamentu. Správu přijatého rozpočtu provádí Komise, kontrolu rozpočtového hospodaření provádí jednak EP, jednak Evropský účetní dvůr.²²

V roce 2008 bude největší část rozpočtu EU – 45 % všech výdajů EU – vynaložena na opatření vedoucí k posílení ekonomického růstu a k větší soudržnosti v EU – 27. Posun k použití větší části rozpočtu na konkurenceschopnost odráží závazek Evropy prosperovat v neustále se vyvíjející globální ekonomice a zároveň zajistit stabilní podporu zemědělství, které bude i nadále získávat přes 40 % prostředků EU.

²¹ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260s. ISBN 80-7043-390-6, s. 50.

²² *Schvalování rozpočtu*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.

Celkové finanční prostředky v rozpočtu na rok 2008 činí v položkách závazků 129,1 miliardy EUR. To je ve srovnání s rokem 2007 nárůst o 2,2 % a představuje 1,03 % HND Společenství. K dispozici je tedy rezerva ve výši 3,7 miliard EUR v rámci stropu finančního rámce. V položkách plateb je rozpočet na rok 2008 stanoven na 120,3 miliardy EUR, tedy 0,96 % HND. To v porovnání s rozpočtem na rok 2007 představuje nárůst o 5,7 %.

Z 58 miliard EUR, které jsou prostřednictvím podpory konkurenceschopnosti a soudržnosti určeny na zvyšování růstu a zaměstnanosti, je 11,1 miliardy EUR určena na programy ke zlepšení konkurenceschopnosti, což je ve srovnání s rokem 2007 nárůst o 18,3 %. Jsou v tom zahrnuty i investice do výzkumu, dopravních a energetických sítí, vzdělávání a odborného vzdělávání. Dalších 46,9 miliard EUR podpoří strukturální politiku a politiku soudržnosti.

Finanční podpora ochrany přírodních zdrojů Unie a hospodaření s nimi zůstává poměrně stabilně ve výši 55 miliard EUR, roste však důraz na politiku v oblasti životního prostředí (+ 12 %) a na rozvoj venkova (+ 4,5 %).

Rozvoj evropského prostoru svobody, bezpečnosti a práva pokračuje – rozpočet pro tuto oblast oproti roku 2007 vzrostl o 16,7 %. Na podporu základních práv a spravedlnosti, bezpečnost a ochranu svobod a solidaritu a řízení migračních toků bude soustředěno 0,7 miliard EUR.

Na oblast občanství je v rozpočtu na rok 2008 vyhrazena částka 0,6 miliardy EUR, v níž jsou zahrnuty důležité nárůsty v oblasti ochrany veřejného zdraví a spotřebitele (+ 14,1 %), stejně jako v oblasti podpory akcí týkajících se mládeže, kultury a komunikace.

Rozpočet na vnější vztahy se zvýšil o 7,3 %, tedy na 7,3 miliardy EUR. V tomto okruhu společná zahraniční a bezpečnostní politika vzrostla téměř o 80 %, na 285,25 milionu EUR, a to zvláště za účelem pokrytí operací v Kosovu. Důležité nárůsty se týkají i předvstupních programů (+ 14 %) a politiky sousedství EU (+ 10,2 %).

Rozpočet na správu vzrostl o 4,4 %, tedy na 7,3 miliardy EUR. Od roku 2004 se počet členských států zvýšil z 15 na 27, což má obrovský dopad na pracovní zátěž a nezbytný počet pracovníků v institucích.²³

Celkové finanční prostředky rozpočtu Evropské unie na rok 2009 činí 133,8 miliard EUR. Nejvíce finančních prostředků – 60,2 miliard EUR - půjde na *Udržitelný růst* v rámci kterého jsou financovány programy jako například Konkurenceschopnost a znalostní ekonomika, nebo Soudržnost mezi regiony. Výdaje na Udržitelný růst tvoří 45% výdajů rozpočtu EU. Na *přírodní zdroje* v rámci kterých je financováno například tržně orientované hospodářství, nebo rozvoj venkova je přiděleno 56,1 miliard EUR, což je 42% výdajů rozpočtu EU. Na výdajovou část *Občanství, svoboda, bezpečnost a spravedlnost* je přiděleno celkem 1,5 miliardy EUR, což je 1% výdajové části rozpočtu EU. Oblast *EU jako globální partner* (včetně rezervy na pomoc při mimořádných událostech) získala celkem 8,1 miliardy EUR, což je 6% výdajů rozpočtu EU. Na *oblast administrativy* bylo vyčleněno 7,7 miliard EUR. Na *oblast Kompenzace novým zemím* bylo vyčleněno 0,2 miliard EUR. Výdaje na oblast administrativy a oblast Kompenzace novým zemím činí dohromady 6% výdajů rozpočtu EU na rok 2009.²⁴

3.4 Rozpočtová kontrola

Podobně jako rozpočty národních států, i provádění rozpočtu Evropské unie podléhá kontrole. Jde jak o kontrolu vnitřní, která je úkolem každé instituce, tak o kontrolu vnější. Ve druhém případě jsou zodpovědnými subjekty Evropský parlament a Evropský účetní dvůr (EÚD).

Vnitřní kontrola je v institucích uskutečňována na úseku controllingu, který provádí ex – post kontrolu a zjišťuje, zda byla dodržena zásada řádného finančního hospodaření. Kontrole ale podléhají i aktivity vztahující se k příjmům a výdajům společného rozpočtu prováděné na úrovni členských států. Přestože jsou to členské státy, které mají zodpovědnost za výběr a kontrolu příjmů rozpočtu EU, Komise dohlíží

²³ *Souhrnný rozpočet EU pro rozpočtový rok 2008*. [online]. Evropská komise. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. 18. 1. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/budget/library/publications/budget_in_fig/syntchif_2008_cs.pdf>. ISBN 92-790-7880-4.

²⁴ *Rozpočet EU na rok 2009*. Evropská komise. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2009. ISBN 978-92-79-10013-0.

nad systémem boje s podvody a prostřednictvím svých úředníků uskutečňuje kontroly přímo v členských státech.

Vnější kontrolu provádí v první řadě Evropský účetní dvůr, který však nemá pravomoc uvalovat sankce za porušení rozpočtových pravidel. EÚD zpracovává každoroční zprávu o příjmech a výdajích rozpočtu Unie, Evropského rozvojového fondu a do roku 2002 také ESUO.

V boji proti podvodům v oblasti cel, zneužívání dotací a daňových úniků, korupci a další protiprávní činnosti poškozující finanční zájmy EU je podle rozhodnutí Komise od roku 1999 aktivní Evropský úřad pro boj proti podvodům. Organizačně spadá pod Evropskou komisi, Generální ředitelství pro rozpočet.²⁵

3.5 Pozice ČR vůči rozpočtu EU

Na konci roku 2008 zbyl v kase rozpočtu EU přebytek přibližně 47 miliard korun. Peníze, které sedmadvacítka neutratila, se nyní rozpočítávají mezi členské státy. Česko si přijde na více než půl miliardy korun. Peníze nepůjdou přímo do české státní pokladny, ale sníží se o něj již tradičně odvody Česka do pokladny EU.²⁶

Od vstupu Česka do EU jde o nejlepší výsledek. V roce 2008 obdržela Česká republika z unijního rozpočtu 58,3 miliard korun a odvedla do něj 35,4 miliardy Kč. Výsledná čistá pozice ČR za rok 2008 je také podstatně vyšší, než byla čistá bilance za rok 2007, která dosáhla výše 15,2 miliardy korun.

V loňském roce dosáhla čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU opět nejlepšího výsledku od našeho vstupu do EU. Stejně jako v předchozích letech tak Česko zůstalo čistým příjemcem.

Klíčovou úlohu podle ministerstva financí v pozitivní bilanci ČR ve vztahu k rozpočtu EU za rok 2008 sehrály příjmy ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU, které dosáhly celkem 41,9 miliardy korun a tvořily tak téměř tři čtvrtiny celkových příjmů ČR z rozpočtu Unie.

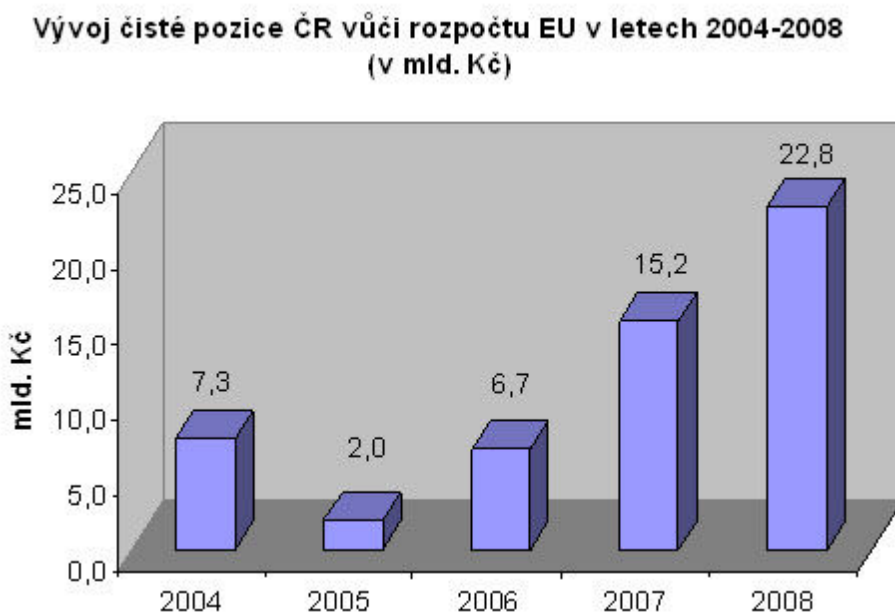
Další významnou položku příjmů ČR z evropského rozpočtu představovaly prostředky na Společnou zemědělskou politiku ve výši 14,6 miliard korun.

²⁵ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 30.

²⁶ *Evropská unie vrací neutracené peníze, Česku půl miliardy korun*. [online]. Ekonomika.iHNed, Economia a. s. Poslední aktualizace 15. 4. 2009 [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-36733220-evropska-unie-vraci-neutraccene-penize-cesku-pul-miliardy-korun>>. ISSN 1213-7693.

Celkově ČR od 1. května 2004 do 31. prosince 2008 zaplatila do rozpočtu EU 146,6 miliardy korun a získala 200,6 miliardy korun. Kladné saldo čisté pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU tak dosahuje celkově 54 miliardy korun.²⁷

*Graf č. 1 – Vývoj čisté pozice České republiky vůči rozpočtu Evropské unie v letech 2004 – 2008*²⁸

3.6 Reforma rozpočtu Evropské unie

V květnu 2006 se Evropský parlament, Rada a Komise dohodly, že by Komise měla zásadně přezkoumat rozpočet EU. Rozpočet je důležitou pákou Evropské unie umožňující splnění politických cílů, provádění změn a maximalizaci dlouhodobého dopadu činnosti EU. Po dvaceti letech, která uplynula od sestavení prvního finančního rámce, je čas se společně dohodnout na zaměření výdajové politiky EU tak, aby bylo možné splnit úkoly příštích desetiletí. Přezkum je jedinečná příležitost, jak důkladně posoudit rozpočet EU a jeho financování, aniž by byl současně vyjednáván finanční rámec. Sestavit rozpočet tak, aby přispěl k plnění politik EU a pomohl plnit výzvy

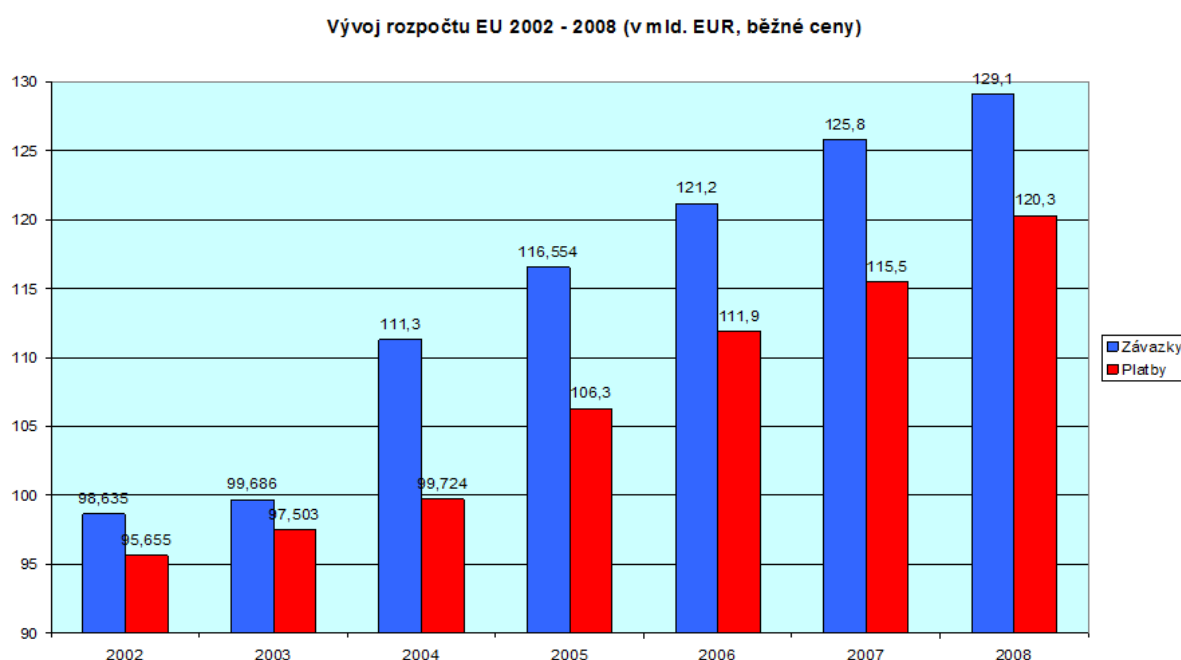
²⁷ *Česko získalo z EU rekordní částku peněz od svého vstupu.* [online]. Ekonomika.iHNed, Economia a. s. Poslední aktualizace 29. 1. 2009 [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-33584590-cesko-ziskalo-z-eu-rekordni-castku-penez-od-sveho-vstupu>>. ISSN 1213-7693.

²⁸ *Česko získalo z EU rekordní částku peněz od svého vstupu.* [online]. Ekonomika.iHNed, Economia a. s. Poslední aktualizace 29. 1. 2009 [cit. 18. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-33584590-cesko-ziskalo-z-eu-rekordni-castku-penez-od-sveho-vstupu>>. ISSN 1213-7693.

příštích desetiletí, bude jistě trvat delší dobu. Na období od roku 2014 nebude proto navržen nový, víceletý finanční rámec – to bude úkol pro novou Komisi – nebude však stanovena ani celková výše a podrobné členění rozpočtu EU. Bude spíše dána struktura a zaměření budoucích priorit výdajů z pohledu přidané hodnoty a co nejefektivnějších výsledků. Bude rovněž posouzeno, jak rozpočet funguje, jak dosáhnout správné rovnováhy mezi kontinuitou a reakcemi na nové výzvy i to, zda by měly být finance spravovány jinak. V neposlední řadě bude v rámci přezkumu rozpočtu znovu možnost posoudit zdroje potřebné k financování politik EU.

Přezkum rozpočtu je pro Evropskou unii skutečnou příležitostí ukázat, jak používá jeden ze svých nejdůležitějších nástrojů, nástroj, který má přímý dopad na Evropana jako občana, spotřebitele a uživatele služeb financovaných z rozpočtu EU a jako daňového poplatníka. Komise vyzývá všechny zainteresované osoby a subjekty na místní, regionální, národní a evropské úrovni, aby se této diskuse zúčastnily, reagovaly na problémy uvedené v tomto dokumentu, a pomohly tak reformovat rozpočet EU a změnit Evropu.²⁹

Graf č. 2 – Vývoj rozpočtu Evropské unie 2002 – 2008³⁰

²⁹ *Reformovat rozpočet, změnit Evropu.* [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. 2007 [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/budget/reform/library/issue_paper/consultation_paper_cs.pdf>.

³⁰ *Rozpočet EU.* [online]. Euroskop. Vláda České republiky, 2008. [cit. 18. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/3/1121-vyvoj_rozpocetu.gif>.

4. Příjmy Evropské unie

Evropské společenství uhlí a oceli, které bylo založeno v roce 1951 a stálo tak v počátcích současné evropské integrace, bylo financováno poplatky odváděnými podniky uhelného a ocelářského průmyslu. Vznikem EHS a Euratomu v roce 1957 došlo k rozšíření rozsahu působnosti Evropských společenství a tím i zvýšení nároků na finanční zdroje Společenství. Evropská společenství byla zpočátku financována prostřednictvím příspěvků členských států určených podle jejich velikosti. Německo, Francie a Itálie financovaly po 28 % rozpočtu, Belgie a Nizozemsko po 7,9 % a Lucembursko 0,2 %. Současně se ale Římské smlouvy zmiňovaly též o možnosti pozdějšího nahrazení národních příspěvků systémem vlastních zdrojů. Důvod byl zřejmý – hledal se model financování nezávislý na vůli politiků národních vlád, do něhož by příjmy plynuly automaticky. Tento krok byl učiněn v *Rozhodnutí Rady ES o nahrazení finančních příspěvků členských států vlastními zdroji Společenství* reflektujícím výsledky zasedání Evropské rady v Lucemburku roku 1970.

Systém vlastních zdrojů se skládal ze tří pilířů, z nichž první dva jsou označovány jako tradiční vlastní zdroje (TVZ). Jsou jimi dávky uvalené v rámci společné zemědělské politiky (SZP) na zemědělské produkty dovážené do ES ze třetích zemí a dávky vybírané od producentů cukru a izoglukózy. Druhým tradičním vlastním zdrojem jsou cla na zboží vstupující do ES podléhající společnému celnímu sazebníku. Třetím zdrojem je určité procento daně z přidané hodnoty (DPH) odvedené z harmonizovaného vyměřovacího základu DPH jednotlivých členských států. V roce 1988 byl jako reakce na nedostatečnost prvních tří zdrojů a kritiku údajné regresivnosti DPH zaveden čtvrtý vlastní zdroj rozpočtu. Je jím příspěvek z hrubého národního produktu (HNP, od roku 2002 hrubého národního důchodu – HND) vyjádřeného v tržních cenách. Tento zdroj dorovnáva množství vybraných prostředků naplánovaným výdajům rozpočtu.

Do rozpočtu EU plynou i další příjmy, označované již ne jako „vlastní“, ale jako „ostatní“. Jejich skladba je různorodá a výnosy nestabilní. Tvoří je poplatky za administrativní činnost institucí, poplatky vztahující se k fungování Evropského hospodářského prostoru, pokuty, úroky z prodlení, daně z příjmu zaměstnanců institucí ES, příjmy z poskytování půjček a výpůjček, přebytek rozpočtu z předchozího roku a další. Jejich podíl na celkových rozpočtových příjmech kolísal v 90. letech mezi téměř

15 a necelými 3 %. Ačkoliv docházelo i v následujících letech k různým úpravám systému vlastních zdrojů, poslední změna je dána *Rozhodnutím Rady EU o systému vlastních zdrojů*, uvedená struktura čtyř vlastních zdrojů platí v podstatě dodnes.

Klíčové roky pro vývoj vlastních zdrojů:

1971 – vznik systému vlastních zdrojů,

1979 – první odvody DPH,

1988 – první rok dorovnání rozpočtu příspěvky členských států z HNP.

Zatímco v roce 1971. kdy byl systém vlastních zdrojů zaveden, tvořily TVZ přes 50 % celkových příjmů rozpočtu, se zavedením dalších dvou zdrojů, úpravou výběru TVZ a liberalizací obchodu jejich podíl poklesl na necelých 10 % v roce 2002. V 80. letech převzala DPH postavení hlavního rozpočtového příjmu, ale kvůli svým negativním rysům byla v dalších letech jako zdroj unijního rozpočtu utlumována a nahrazována příspěvkem založeným na HNP, později HND.³¹

³¹ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 47 - 48.

5. Výdaje rozpočtu Evropské unie

Výdaje Evropského rozpočtu se výrazně liší od těch, které jsou financovány jednotlivými národními rozpočty členských zemí. Společný rozpočet na sebe nebere zodpovědnost za zajištění veřejných služeb (např. školství, zdravotnictví nebo obrana), a není zatížen správou veřejného dluhu.

Převážná část rozpočtu slouží k financování činností, které EU zajišťuje podle zakladatelských smluv (společné politiky, strukturální fondy, rozvojová pomoc). Výdaje rozpočtu na financování administrativy EU jsou ve srovnání s národními rozpočty poměrně malé, dnes tvoří zhruba 6 % rozpočtu. To ukazuje na skutečnost, že společné instituce Evropské unie mají spíše koncepční než řídicí úkol.³²

Výdaje rozpočtu členíme na:

- *Povinné (závazné) výdaje* – jsou to takové výdaje, které vyplývají buď přímo z Římských dohod, nebo jiných právních norem a musí být proto do rozpočtu prakticky automaticky zařazeny (je na ně právní nárok) – např. výdaje na společnou zemědělskou politiku.
- *Nepovinné (nezávazné) výdaje* – jsou výsledkem individuálních rozhodnutí orgánů Evropského společenství a jejich objem i struktura se mohou měnit v závislosti na objemu dostupných rozpočtových příjmů. Do této kategorie příjmů zahrnujeme např. dotace na výzkum a vývoj, dotace strukturálním fondům atd.³³

Výdaje rozpočtu plynou do těchto oblastí:

1. Společná zemědělská politika: Tyto výdaje tvořily až do konce roku 2008 dlouhodobě největší výdajovou položku. Její podstata spočívá v tom, že pro zemědělskou produkci se vytváří společný trh, který vyžaduje odstranění bariér ve vzájemném obchodě, odstranění národních dotací a jednotná pravidla pro tvorbu cen. Produkci ze zemí Unie chrání před dovozem z třetích zemí vysoká celní bariéra na

³² KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260s. ISBN 80-7043-390-6, s. 52.

³³ FRIES, F. *Velké evropské rozpravy*, Praha, 2000. Podle KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 53.

vnějších hranicích. Náklady společné zemědělské politiky jsou hrazené z tzv. záruční části Evropského zemědělského garančního a podpůrného fondu.³⁴

Konečná tvář zemědělské politiky mohla získat mnoho podob. Společná zemědělská politika nebyla vytvořením něčeho zcela nového, spíše vycházela z národních politik a následného přenesení rozhodovací úrovně na nadnárodní orgány. Finální přístup k zemědělskému modelu však kopíroval administrativní formu politiky francouzského či německého modelu přenesenou na evropskou úroveň. Základní zakotvení společné zemědělské politiky nalezneme ve Smlouvě o založení EHS v článcích 32 – 38 hlavy II. *Explicitně lze citovat článek 33 definující cíle zemědělské politiky:*

- zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním rozvoje zemědělské výroby a optimálního využití výrobních činitelů, zejména pracovní síly,
- zajistit tak odpovídající životní úroveň zemědělské komunity, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob pracujících v zemědělství,
- stabilizovat trhy,
- zajistit plynulé zásobování,
- zajistit dodávky spotřebitelům za rozumné ceny.³⁵

Principy, na nichž byla společná zemědělská politika postavena, lze shrnout do tří bodů:

- Jednotný trh pro zemědělské výrobky – vytvoření trhu pro zemědělské produkty mezi členskými státy bez překážek výměny zboží v agrárním sektoru a vytvoření jednotných či alespoň koordinací národních předpisů zabráňujících skrytou diskriminaci na tomto trhu.
- Preferenční přístup ke komunitárním výrobkům – vytvoření cenové výhody proti dováženým výrobkům, čímž jsou domácí producenti chráněni proti cenovým fluktuacím a levným dovozům z třetích zemí.

³⁴ PAJAS a kol. *O Evropské unii*, Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000. Podle KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260s. ISBN 80-7043-390-6, s. 53.

³⁵ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 113.

- Finanční solidarita – veškeré výdaje spojené s aplikací mechanismu společné zemědělské politiky jsou kryty rozpočtem Unie. Prostředky používané k financování společné zemědělské politiky jsou alokovány v Evropském zemědělském garančním a podpůrném fondu.³⁶

2. Strukturální operace: Tyto výdaje tvoří druhou největší výdajovou položku. Hlavním cílem strukturální politiky je snižovat velké regionální rozdíly mezi zeměmi a oblastmi Evropské unie a tím podpořit hospodářskou a sociální soudržnost. Významnými nástroji pro uskutečňování regionální politiky jsou strukturální fondy, jejichž primárním cílem je pomoc zaostalým oblastem, hospodářská a sociální restrukturalizace a rozvoj lidských zdrojů. *Jsou to:*³⁷

- Evropský sociální fond (ESF) pro podporu odstraňování dlouhodobé nezaměstnanosti, zabývá se zejména podporou vzdělávání v hospodářsky zaostávajících regionech.
- Tzv. podpůrná část Evropského zemědělského garančního a záručního fondu (EAGGF) slouží k financování strukturálních změn v zemědělství.
- Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF) přerozděluje části rozpočtových příspěvků členských států na rozvoj nejchudších regionů.
- Evropský rybářský fond (EFF) zajišťuje financování rozvoje přímořských regionů i rybářského odvětví.
- V roce 1994 byl na základě Smlouvy o Evropské unii založen Fond soudržnosti, tzv. Kohezní fond. Tento fond nepatří mezi strukturální fondy, má samostatné postavení. Poskytuje prostředky na velké investiční projekty v sektorech životního prostředí a dopravy v členských státech Evropské unie, jejichž HDP je nižší než 90 % průměru Evropské unie. Pomoc z Fondu soudržnosti navazuje plynně na předvstupní pomoc EU poskytovanou prostřednictvím předvstupního nástroje ISPA.³⁸

³⁶ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 115.

³⁷ PAJAS a kol. *O Evropské unii*, Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000. Podle KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 53.

³⁸ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 53 - 54.

3. Rozšíření Evropské unie: Jedná se o relativně novou výdajovou položku rozpočtu. Tyto prostředky jsou vyčleněné pro nově přijímané členy Evropské unie.³⁹

4. Vnitřní politiky Unie: Jsou čtyři subsekce B3 – B6 a čtyři tituly subsekce B2. Největší podíl na výdajích rozpočtu EU má subsekce B6, na druhém místě je subsekce B5 následována subsekcemi B3 a B4. Nejmenší podíl připadá čtyřem titulům subsekce B2.

Přehled subsekcí vnitřních politik:

- Subsekce B3 zahrnuje čtyři široké oblasti. První se zaměřuje na vzdělávání (dnes čím dál více definované jako celoživotní), druhá na kulturu a opatření v oblasti audiovizuálních medií, třetí na problematiku komunikací a informací a čtvrtá na oblast sociální politiky (sociální vyloučení, rovnost příležitostí) a zaměstnanosti. Největší část výdajů směřuje do programů vzdělávání, podpory mobility mladých, vědců a učitelů.
- V rámci subsekce B5 jsou seskupeny politiky spojené s fungováním jednotného vnitřního trhu a související s podporou, která by měla umožnit plné využití jeho potenciálu. Největší položkou v této části je rozvoj transevropských sítí. Tato kategorie byla zařazena do rozpočtu až v roce 1992.
- Dlouhodobě nejvyšší podíl na výdajích vnitřních politik má položka výzkum a technologický rozvoj (subsekce B6). Výdaje určené na výzkum a technologický rozvoj historicky narůstají jak absolutně, tak relativně. Jestliže v roce 1970 bylo věnováno na vědu pouze 1,8 % rozpočtu, v roce 1997 ti již bylo 3,7 % a v roce 2003 dokonce 3,96 %. To znamenalo absolutní nárůst oproti roku 1998 o více než jednu miliardu EUR.⁴⁰

5. Vnější vztahy: Například finanční nebo technickou pomoc chudším zemím, která je kryta ze zvláštního Evropského rozvojového fondu. Zahrnujeme sem například poskytnutou humanitární či potravinovou pomoc nebo pomoc na rekonstrukci Iráku atd.

³⁹ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 54.

⁴⁰ KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0, s. 201 - 203.

6. Předvstupní pomoc: Jedná se o množství finančních prostředků, které Evropská unie každoročně vynakládá na pomoc kandidátským zemím. Tato forma finanční pomoci neměla při dřívějším rozšiřování obdoby, neboť státy ucházející se o vstup do EU předtím, měly možnost získat finanční prostředky z fondů EU až poté, co se staly plnoprávními členy. *Jedná se o následující programy:*

- PHARE, který vznikl v roce 1989 a jeho cílem bylo napomoci postkomunistickým zemím při rekonstrukci jejich ekonomik. Původně se tento program týkal pouze Maďarska a Polska, postupně byl však otevřen i pro další země.
- ISPA je zaměřen na podporu investičních projektů, které přispívají ke zlepšení infrastruktury životního prostředí a dopravních transevropských sítí.
- SAPARD pomáhá při řešení konkrétních úkolů při zavádění *acquis communautaire* vztahujícímu se ke společné zemědělské politice, strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově.

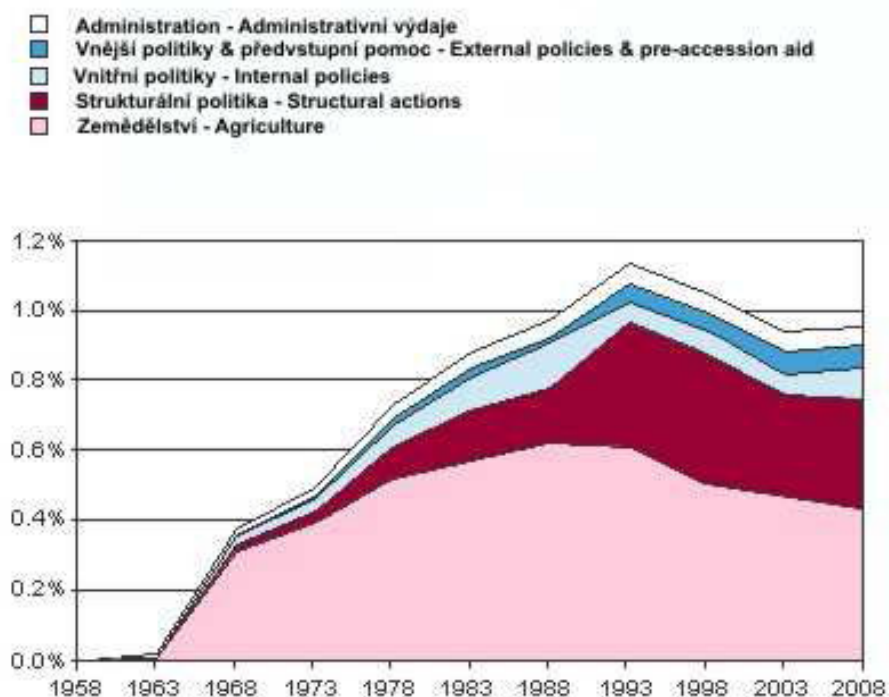
Tyto programy po vstupu zemí střední a východní Evropy do Evropské unie nahradí strukturální fondy a kohezní fond.

7. Rezervy: tj. měnové rezervy, rezerva pro pomoc v mimořádných situacích a rezerva na garantování půjček.

8. Administrativní výdaje: tj. výdaje všech institucí Evropské unie.⁴¹

⁴¹ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80–7043–390–6, s. 54 - 55.

Graf č. 3 – Výdaje Evropské unie v letech 1958 – 2008 (% HND)⁴²

⁴² DUŠEK, J., SKOŘEPA, L. *Rozpočet Evropské unie v letech 2008 – 2009*. Acta Universitatis Bohemiae Meridionales: vědecký časopis pro ekonomiku, řízení a obchod. 2, 2008. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta, 2008, s. 49 – 52, ISSN 1212-3285.

6. Regionální politika

Naše země vstoupila 1. ledna 2007 do nového programovacího období 2007 – 2013, které je pro ni historicky nejvýznamnějším obdobím pro čerpání finančních prostředků z rozvojových programů EU. Česká republika se stane největším příjemcem strukturální pomoci v přepočtu na obyvatele ze všech členských zemí EU a může získat až sto miliard korun ročně.

Jednou ze základních a významných politik Evropské unie je *regionální politika*. Co si pod tímto pojmem představit? Být členem silného nadnárodního seskupení přináší řadu výhod (např. přímá účast na největším jednotném trhu světa, zvyšování životní úrovně na úroveň rozvinutějších členských států), vedle nich však i několik negativních stránek, které je nutné minimalizovat a odstraňovat pomocí různých nástrojů. Přestože je Evropská unie jednou z nejbohatších částí světa, existují mezi jejími regiony nápadné rozdíly. Proto je zde regionální politika Evropské unie, jejímž základním principem je snaha zamezit vzniku a zvětšování těchto nepoměrů, které vedou ke snižování dynamiky rozvoje starého kontinentu.

Regionální politika EU prosazuje princip solidarity a soudržnosti, a to jak ke svým stávajícím, tak k přistupujícím členům. O významu prosazování těchto principů v Evropské unii svědčí fakt, že na regionální politiku jde více než třetina rozpočtu EU.

Cíle a priority regionální politiky EU se mění s vývojem Společenství a jsou definovány vždy nově na nadcházející programovací období. Podstatou cílů je to, že vždy reagují a jsou zaměřeny na nejzávažnější problémy členských států a přistupujících zemí.⁴³

Evropská unie vydává značné množství prostředků na cílevědomé zlepšování struktury v těch sférách a regionech členských zemí, které potřebují pomoc. Již v roce 1960 byl ustaven Evropský sociální fond s cílem přispívat k rekvalifikaci pracovní síly v postižených oblastech a čelit nezaměstnanosti mládeže. Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond byl ustaven v roce 1962 v souvislosti s financováním společné zemědělské politiky. K posílení Evropského sociálního fondu došlo v roce 1971. Zavedení společné regionální politiky EU se váže zejména na založení Evropského fondu regionálního rozvoje v roce 1975, jenž se stal nosným instrumentem pro realizaci regionální politiky.

Regionální politika EU prošla tedy určitým vývojem, přičemž se v současnosti opírá o definici uvedenou v článku 130A „Jednotného evropského aktu“ z roku 1986.

⁴³ KARMAN, J. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor evropských fondů, 2007. 29 s., s. 1.

Regionální a strukturální politikou se zabývá rovněž „Smlouva o Evropské unii“ a navazující akty, jako např. Amsterodamská smlouva a Agenda 2000.

V roce 1988 byla uskutečněna první reforma regionální politiky, a to proto, že bylo nutné hledat efektivnější způsoby realizace integračních cílů ve sféře regionální politiky. Bylo rozhodnuto o integraci regionální politiky s částí sociální a částí zemědělské politiky do tzv. strukturální politiky.⁴⁴

Po podepsání Maastrichtské smlouvy dochází k druhé reformě strukturálních fondů (1993), zejména ustavením fondu soudržnosti.

Celý sektor regionální a strukturální politiky zvýšil svůj podíl na celkových výdajích Evropské unie. V roce 1997 představovala regionální a strukturální politika více než 35 % výdajů celkového rozpočtu Evropské unie. Do konce roku 2008 byla dlouhodobě druhou největší položkou po podpoře zemědělské politiky EU.⁴⁵

V letošním roce jsou na prvním místě celkových výdajů rozpočtu Evropské unie výdaje na Udržitelný růst a zmiňovaná zemědělská politika EU je na druhém místě.⁴⁶

Hlavní nástroje regionální a strukturální politiky EU, tj. strukturální fondy i fond soudržnosti, pozitivně přispívají ke snižování regionálních rozdílů a ke zlepšování životního prostředí, různou měrou se podílejí na výstavbě infrastruktury, podpoře výrobního prostředí, investují do lidských zdrojů a podporují podnikatelské prostředí. Jejich význam je i pro hospodářskou a sociální soudržnost v rámci EU nezastupitelný.⁴⁷

Na období let 2007 – 2013 byly v oblasti regionální politiky vytyčeny tři základní cíle:

- *Konvergence* – smyslem tohoto cíle je zlepšování podmínek a podpora aktivit, které povedou ke sbližování nejméně rozvinutých členských států a regionů EU, tj. oblastí, jejichž HDP je menší než 75 % průměru EU (pod konvergence spadá celá ČR vyjma regionu hl. města Prahy)
- *Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost* – smyslem tohoto cíle je pokračování v posilování konkurenceschopnosti a přitažlivosti regionů pomocí inovačních projektů, zlepšování životního prostředí a

⁴⁴ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 11.

⁴⁵ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 12.

⁴⁶ *Rozpočet EU na rok 2009.* Evropská komise. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2009. ISBN 978-92-79-10013-0.

⁴⁷ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 12.

posilování zaměstnanosti, například prostřednictvím investic do lidských zdrojů. Jedná se o regiony, jejichž HDP převyšuje 75 % průměru EU (v ČR se jedná pouze o region hl. města Prahy)

- *Evropská územní spolupráce* – smyslem je posilování přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce prostřednictvím společných místních a regionálních iniciativ, také však podpora výzkumu a výměna zkušeností mezi regiony a jednotlivými členskými zeměmi navzájem (pod tento cíl spadá celá ČR, včetně Prahy).⁴⁸

Tyto cíle reflektují potřebu tematického a zeměpisného soustředění zdrojů, napříště se tedy politika soudržnosti bude soustřeďovat na investice do omezeného počtu priorit odrážejících Lisabonskou a Göteborgskou strategii. Vedle cílů byly stanoveny tyto tři základní priority politiky soudržnosti:

- zvýšení atraktivnosti EU a jejích regionů pro investování a zaměstnávání,
- zlepšení znalostí a inovací jako faktorů růstu,
- vytváření většího počtu kvalitnějších pracovních míst.⁴⁹

6.1 Principy regionální a strukturální politiky Evropské unie

Regionální a strukturální politika Evropské unie a v podstatě i využívání strukturálních fondů vychází z několika základních (operačních) principů.

- *princip koncentrace* – Je to vlastně zásada koncentrace úsilí, která spočívá v tom, aby prostředky fondů byly využívány pouze k realizaci předem stanovených cílů, co nejúčelněji a nebyly rozměňovány na řadu drobných a méně významnějších akcí. Jde tedy o snahu věnovat největší prostředky do regionů s největšími problémy, pokud možno na projekty přinášejí maximální užitek.

⁴⁸ KARMAN, J. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor evropských fondů, 2007. 29 s. s. 3.

⁴⁹ *Regionální politika EU 2007 – 2013*. [online]. Fondy Evropské unie. [cit. 18. 10. 2006]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika-eu-2007-2013>>. Podle MAREK, D., KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. 208 s. ISBN 978-80-87029-13-8. s. 26.

- *princip partnerství* – Zahnuje úzkou spolupráci mezi Komisí a odpovídajícími orgány na národní, regionální a místní úrovni určených každým členským státem pro všechny etapy programů. Od roku 1994 se tyto konsultace rozšiřují o „kompetentní orgány a osoby – včetně, v rámci pravidel a běžné praxe každého členského státu, hospodářských a sociálních partnerů určených členským státem.“ Jde o to, aby se na konkrétním rozdělení podíleli samotní příjemci, tj. regiony, města, obce i soukromé subjekty, pro něž jsou prostředky určeny.

- *princip programování* – Programování je třetím hlavním operačním principem strukturálních fondů. Podává časový rozvrh pro alokaci pomoci. Konec programovacího období se shoduje s finančními perspektivami pro celkový rozpočet Společenství. Klade se důraz na komplexní přístup k řešení problémových regionů. Prostředky fondů jsou alokovány na základě víceletých a víceoborových programů, nikoliv na základě jednotlivých projektů. Prostředky ze strukturálních fondů jsou alokovány na schválené programy, jež se následně realizují prostřednictvím konkrétních projektů.⁵⁰

- *princip adicionality (doplňkovosti)* – Stanovuje, že prostředky vynakládané ze společného rozpočtu EU mají pouze doplňovat ostatní veřejné výdaje a nikoli je nahrazovat. V podstatě jde o spolufinancování schválených projektů. Tento princip tedy určuje, že prostředky ze strukturálních fondů EU pouze doplňují výdaje členských států. Členské státy musí poskytnout finanční informace potřebné k ověření adicionality při vytváření plánů a pak pravidelně během poskytování pomoci. Členské státy nemohou v žádném případě využívat prostředky EU poskytované v rámci regionální či celé strukturální politiky jako náhradu vlastních rozpočtových výdajů, například nelze ve státním rozpočtu snížit výdaje na dopravní infrastrukturu v důsledku podpory tohoto okruhu investic z EU. V praxi to znamená, že prostředky poskytnuté ze zdrojů Evropské unie musí být doplněny určeným

⁵⁰ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 13, 14.

podílem zdrojů ze strany příjemce pomoci, ať již ze státního rozpočtu či rozpočtů regionálních a místních, z privátních zdrojů, eventuálně lze tyto prostředky doplnit i úvěrem. Prostředky na straně příjemce pomoci lze vhodně kombinovat.

- *princip monitorování a vyhodnocování* – Jde o průběžné sledování a vyhodnocování prováděných opatření a celkové efektivnosti vynakládaných prostředků. Nutno připomenout, že jde o velmi důslednou kontrolu nejen věcného, ale i finančního plnění projektu. Před schválením projektu je vyžadováno podrobné hodnocení jeho dopadů, pak následuje průběžné monitorování realizace projektu a nakonec zhodnocení skutečných přínosů projektu. Význam tohoto principu se neustále zvyšuje.
- *princip solidarity* – Tento princip vychází ze základní filosofie celého integračního procesu. Hospodářsky vyspělejší státy svými příspěvky do společného rozpočtu financují rozvoj států ekonomicky méně rozvinutých.⁵¹
- *princip subsidiarity* – V podstatě jde o to, aby byly jednotlivé cíle plněny na co nejnižší možné úrovni rozhodování, pokud je možno toto plnění na dané úrovni uspokojivě zajistit. Tento princip je zakotven v Maastrichtské smlouvě.⁵²

⁵¹ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 14.

⁵² WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 15.

6.2 Nástroje regionální politiky Evropské unie

6.2.1 Strukturální fondy

V současné době jsou k financování projektů, které sledují uvedené cíle regionální politiky, využívány čtyři strukturální fondy:

- *Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)* – byl založen v roce 1975 a dodnes je objemem finančních prostředků největším fondem.⁵³ Prostředky jsou určeny na investice do výroby vedoucí k tvorbě nových pracovních míst a na investice do dopravní, vzdělávací, sociální a zdravotní infrastruktury. Podporuje rozvoj místního potenciálu (místní rozvoj a rozvoj malého a středního podnikání v problémových regionech), výzkum a vývoj a investice zaměřené na životní prostředí.⁵⁴
- *Evropský sociální fond (ESF)* – byl založen v roce 1960 a je hlavním nástrojem sociální politiky a zaměstnanosti EU.⁵⁵ Podporuje rozvojové projekty v oblastech zaměstnanosti a lidských zdrojů. Svých cílů dosahuje mimo jiné posilováním sociálních programů členských států EU, podporou projektů napomáhajících rizikovým skupinám obyvatel, podporou rovných příležitostí na trhu práce a podporou zlepšování mobility pracovních sil v rámci EU.⁵⁶
- *Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF)* – funguje od roku 1962. Z jeho zdrojů je financován rozvoj venkovských oblastí. Je rozdělen do dvou sekcí. Orientační sekce podporuje rozvoj venkova, což se promítá do modernizace a racionalizace zemědělské výroby. Záruční sekce působí v oblastech vývozních kompenzací, stabilizací cen atp.
- *Evropský rybářský fond (EFF)* – byl založen roku 1994 za účelem zajištění financování rozvoje přímořských regionů i rybářského

⁵³ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 214.

⁵⁴ KUKLA, P., CHOVANEC, T. *Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond pro nestátní neziskové organizace*. 1. vyd. České Budějovice : NEBE s. r. o., 2007. 44 s., s. 4

⁵⁵ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 214.

⁵⁶ KUKLA, P., CHOVANEC, T. *Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond pro nestátní neziskové organizace*. 1. vyd. České Budějovice : NEBE s. r. o., 2007. 44 s., s. 4

odvětví.⁵⁷ Dále se zabývá prostředím pro chov a lov ryb, hygienou, obalovou technikou a distribucí rybích výrobků.⁵⁸

6.2.2 Územní statistické jednotky NUTS a LAU

Přímou vazbu na čerpání prostředků ze strukturálních fondů mají územní statistické jednotky definované Evropskou unií, *tzv. NUTS* (z francouzského *Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*).⁵⁹

Zásadní význam má jejich vymezení jednak pro statistické potřeby EU (statistickou službu v rámci EU zastřešuje EUROSTAT, se sídlem v Lucemburku), jednak pro účely zařazení regionů různé úrovně pod jednotlivé cíle (s regionálním dopadem) regionální a strukturální politiky EU.

Při vymezení NUTS je nutno vedle existence územně správních úrovní, vycházet z jejich komplementarity (tzn. řádově vyšší jednotky jsou vytvořeny určitým počtem celých jednotek nižších) a sledovat i velikost jednotek ve vztahu k praxi EU.⁶⁰

Od 1. ledna 2008 je systém statistické klasifikace územních struktur v České republice rozdělen, v souladu se systémem EUROSTATU, na dvě části:

- *Klasifikace CZ – NUTS*
- *Systém LAU (Local Administrative Units – Místní administrativní jednotky)*⁶¹

CZ – NUTS:

NUTS 0 – územní jednotka typu velkých oblastí (zemí, makroregionů) daného státu (největší regionální srovnávací jednotkou), je obvykle tvořena několika jednotkami v úrovni NUTS I. ČR je vedena jako NUTS 0.⁶²

NUTS 0 – je administrativní jednotka.⁶³

⁵⁷ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonoma*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80–7043–390–6, s. 215.

⁵⁸ POTLUKA, O. a kol. *Průvodce strukturálními fondy Evropské unie*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2003. 198 s., ISBN 80–86684–02–4. s. 46

⁵⁹ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 44.

⁶⁰ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 44.

⁶¹ *Číselník okresů – okres LAU*. [online]. Český statistický úřad, 2009. Poslední aktualizace dne 16. 11. 2007. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/ciselnik_okresu_lau1_nuts_2008>.

⁶² POTLUKA, O. a kol. *Průvodce strukturálními fondy Evropské unie*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2003. 198 s., ISBN 80–86684–02–4. s. 49.

⁶³ *Předmět a konstrukce klasifikace CZ – NUTS*. [online]. Český statistický úřad, 2009. Poslední aktualizace dne 15. 11. 2007. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/predmet_a_konstrukce_klasifikace_cz_nuts_nuts_2008>.

NUTS I – jednotka řádově nižší, obvykle odpovídá úrovni středního článku územně správního členění daného státu. Velikost v případě těchto územních jednotek se pohybuje u počtu obyvatel mezi jedním až dvěma miliony obyvatel (méně má například Rakousko a Finsko, průměr je 1,83 mil. obyvatel), rozloha území se pak u menších států srovnatelných s ČR pohybuje mezi 3 až 10 tis. km² (průměr EU činí 23 tis. km²).⁶⁴

Úroveň NUTS I tvoří v ČR celkem 1 + 1 jednotky. NUTS I, NUTS II, a NUTS III mají od 1. 1. 2008 navíc + 1 územní jednotku, což znamená, že je vytvořena jedna jednotka pod názvem Extra – Regio, která je určena pro lokalizaci ekonomického území, jež nelze přiřadit ke konkrétnímu regionu. NUTS I je neadministrativní jednotka, která není zatím vymezena.

NUTS II – neadministrativní jednotka (oblast). Úroveň NUTS II tvoří v ČR celkem 8 (Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko) + 1 (Extra – Regio) územní jednotky.

NUTS III – administrativní jednotka, území kraje. Úroveň NUTS III tvoří v ČR celkem 14 (Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj, Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, Vysočina, Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Zlínský kraj, Moravskoslezský kraj) + 1 (Extra – Regio) územní jednotky.⁶⁵

Systém LAU:

Systém LAU je určen zejména pro potřeby statistiky regionů. Na rozdíl od systému NUTS, který je postaven na právním základě, LAU legislativní oporu nemá. Změny v systému LAU jsou každoročně oznamovány EUROSTATU. Z hlediska statistiky mají LAU závazný charakter.

⁶⁴ POTLUKA, O. a kol. *Průvodce strukturálními fondy Evropské unie*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2003. 198 s., ISBN 80-86684-02-4. s. 49.

⁶⁵ *Předmět a konstrukce klasifikace CZ – NUTS*. [online]. Český statistický úřad, 2009. Poslední aktualizace dne 15. 11. 2007. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/predmet_a_konstrukce_klasifikace_cz_nuts_nuts_2008>.

LAU mají dvě úrovně tvořené dvěma samostatnými číselníky propojenými vazbami:

- *LAU 1 (dřívější NUTS IV)* – v ČR jsou tvořeny okresy (celkem 77).
- *LAU 2* – v ČR jsou tvořeny obcemi.

Oba statistické systémy, CZ – NUTS i LAU, jsou vzájemně propojeny vazbami.⁶⁶

Účast hospodářských subjektů v programech podporovaných ze strukturálních fondů (SF) je podmíněna respektováním a dodržováním horizontálních politik EU jako jsou:

- zajištění udržitelného rozvoje,
- dodržování podmínek ochrany životního prostředí,
- podpora rozvoje rovných příležitostí mezi muži a ženami,
- podpora informační společnosti.⁶⁷

Pro strukturální fondy na období 2007 – 2013 lze z Obecného nařízení Rady č. 1083 / 2006 a ze Strategických obecných zásad Společenství odvodit dvě základní horizontální témata:

- *Rovné příležitosti* – dle čl. 16 mají členské státy povinnost zajistit podporu rovnosti žen a mužů a začlenění rovnosti pohlaví během jednotlivých fází provádění pomoci z fondů. Vedle toho je třeba zohledňovat rovnosti příležitostí z hlediska rasového a etnického původu, zdravotního postižení, věku, náboženského nebo světového názoru či sexuální orientace. Rovné příležitosti v tomto širším pojetí musí být respektovány a podporovány při programování, při vytváření implementační struktury, při tvorbě podkladů pro žadatele, při výběru projektů, monitoringu programu a jejich následném vyhodnocení.
- *Udržitelný rozvoj* – Udržitelný rozvoj, jež je chápán ve třech dimenzích – sociální, ekonomické a environmentální - je v čl. 17 omezen na ochranu a zlepšování kvality životního prostředí.⁶⁸

⁶⁶ *Číselník okresů – okres LAU*. [online]. Český statistický úřad, 2009. Poslední aktualizace dne 16. 11. 2007. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/ciselnik_okresu_lau1_nuts_2008>.

⁶⁷ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 215.

⁶⁸ *Horizontální témata 2007 – 13*. [online]. [cit. 9. 1. 2007]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/horizontalni-priority/horizontalni-temata-07-13>>. Podle MAREK, D., KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. 208 s. ISBN 978-80-87029-13-8. s. 128.

6.2.3 Iniciativy Společenství

Iniciativy Společenství se zaměřují na řešení specifických problémů dotýkajících se celého území EU a doplňují jiné programy nebo usnadňují jejich implementaci. Iniciativy jsou navrhovány a řízeny centrálně Evropskou komisí, jejich konkrétní podoba se vyvíjí. V období 2004 – 2006 byly s rozpočtem, který představoval zhruba 5 % prostředků na strukturální opatření, realizovány čtyři iniciativy:

- *INTERREG III*
- *URBAN II*
- *LEADER +*
- *EQUAL*.⁶⁹

V programovém období 2007 – 2013 se Iniciativa ES Interreg stává samostatným Cílem strukturálních fondů. Jedná se o Cíl 3, nazvaný Evropská územní spolupráce. V rámci Cíle 3 jsou realizovány programy pro přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci, tedy pokračování Iniciativ ES Interreg IIIA, Interreg IIIB a Interreg IIIC. Dále pokračují síťové programy EPSON a INTERACT. Největší část finanční alokace pro Cíl 3 je pro přeshraniční spolupráci. Všechny programy jsou financovány Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF).⁷⁰

6.2.4 Kohezní fond – Fond soudržnosti

Vedle strukturálních fondů existuje od roku 1993 Kohezní fond (Fond soudržnosti). Poskytuje prostředky těm členským zemím, které nedosahují 90 % průměrné úrovně HDP na obyvatele EU a zároveň usilují o splnění maastrichtských kritérií vstupu do Evropské měnové unie. Tato kritéria jsou přísná zejména v oblasti deficitu státních financí a velikosti státního dluhu, proto EU pomáhá prostřednictvím Kohezního fondu financovat těmto zemím investice s dlouhým obdobím návratnosti, tj. výstavbu infrastruktury a ekologická opatření.⁷¹

⁶⁹ *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů. 2005. 237 s. s. 10.

⁷⁰ *Evropská územní spolupráce*. [online]. Moravskoslezsko. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.nuts2moravskoslezsko.cz/cil3_05.html>.

⁷¹ KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň : TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6, s. 216.

Kdo může o podporu žádat? Podpora z Fondu soudržnosti je určena pro následující typy žadatelů:

- obce,
- svazky obcí,
- kraje,
- státní podniky,
- státní příspěvkové organizace,
- nestátní neziskové organizace,
- subjekty, v nichž mají města nebo obce trvale nadpoloviční majetkovou účast.⁷²

6.3 Komunitární programy

Tato specificky zaměřená skupina programů slouží k prohlubování spolupráce a řešení společných problémů členských i kandidátských států EU v oblastech, které přímo souvisejí s politikami Společenství. Jsou financovány z rozpočtu EU, a to formou grantů. Podporované projekty jsou z oblasti vzdělání, vědy a výzkumu, kultury, podpory malého a středního podnikání, rozvoje dopravní a energetické infrastruktury, informační společnosti a mnoho dalších. V programovacím období 2007 – 2013 se jedná například o tyto programy: 7. rámcový program pro vědu a výzkum, Integrovaný akční program celoživotního vzdělávání, Kultura 2007, Mládež v akci, Media 2007, LIFE + atd.⁷³

⁷² *Fond soudržnosti Evropské unie*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 2004. 16 s. ISBN 80–7212–263–0. s. 3.

⁷³ KARMAN, J. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor evropských fondů, 2007. 29 s. s. 6.

7. Finanční nástroje – formy pomoci

Financování projektů mimo strukturální fondy:

- Fondy solidarity,
- Norské fondy,
- Švýcarská pomoc.

7.1 Fond solidarity

Fond solidarity obecně pomáhá regionům v členských i kandidátských státech postižených velkou přírodní, technickou či ekologickou katastrofou. Zaměřuje se na poskytnutí okamžité finanční pomoci, nikoli dlouhodobých opatření, která se mohou financovat ze strukturálních fondů či Fondu soudržnosti (v případě kandidátských zemí z fondů Phare, ISPA, SAPARD). Fond solidarity byl založen po povodních, které zpusťily střední Evropu, v srpnu 2002 jako nový finanční nástroj EU. Má celkový rozpočet 1 miliardu EUR a měl by být využíván k:

- obnově provozuschopnosti infrastruktury a závodů v oblasti energetiky, vodohospodářství a zpracování odpadních vod, telekomunikací, dopravy, zdraví a vzdělávání,
- zajištění ubytování a financování záchranných služeb tak, aby byly uspokojeny potřeby postiženého obyvatelstva,
- zabezpečení preventivní infrastruktury a opatření k bezprostřední ochraně kulturního dědictví,
- vyčištění oblastí postižených katastrofou, včetně přírodních zón.⁷⁴

7.2 Finanční mechanismy EHP / Norsko (FM)

Finanční mechanismy (na veřejnosti někdy známé jako „Norské fondy“) se často mylně řadí mezi fondy EU. Jedná se o finanční prostředky, které poskytly 3 členské země Evropského sdružení volného obchodu (Norsko, Island a Lichtenštejnsko) a zřídily pro tento účel *Finanční mechanismus Evropského hospodářského prostoru (FM EHP)*. K němu ještě Norsko přispělo druhým *Finančním mechanismem Norska*. Cílem obou nástrojů je spolufinancovat projekty ve vybraných prioritních odvětvích a posílit tak schopnost nových, zpravidla slabších členských států plně se účastnit vnitřního trhu rozšířeného EHP. Prioritními oblastmi je např. ochrana a obnova

⁷⁴ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 125.

kulturního dědictví, ochrana životního prostředí, podpora soudnictví, zdravotnictví či péče o dítě a rozvoj lidských zdrojů. ČR může čerpat na jednotlivé projekty prostředky v souhrnné výši 105,8 mil. EUR (46,6 mil. EUR z FM EHP a 59,2 mil. EUR z FM Norska), a to pro období 2004 – 2009.⁷⁵

Formy pomoci

Typy projektů:

- Individuální projekty,
- Programy (skupiny projektů),
- Blokované granty.

Individuální projekty: Individuální projekt je ekonomicky *nedělitelnou* řadou prací, plnících přesnou technickou funkci s jasně identifikovatelnými cíli. Projekt může zahrnovat jeden nebo více sub – projektů. Obecně řeší *jedinou* problematiku týkající se společensko – hospodářských potřeb v oblasti životního prostředí, v rámci některé z prioritních oblastí Finančního mechanismu EHP, nebo Norského finančního mechanismu.

Jde o samostatnou investici, nebo o investici, která je složena z několika dílčích sub – projektů. Všechny prvky jednotlivého projektu, včetně všech sub – projektů, musí být pro posouzení jasně označeny hned na počátku.

Náklady na jeden individuální projekt přesahují 250 tis. EUR.

Programy (skupiny projektů): Program je *koordinovaným portfoliem jednotlivých projektů*. Je připraven a předložen oprávněným zástupcem partnerství a je *zaměřen na společně* (prostorově / odvětvově / tématicky) *definované cíle*. Skupiny projektů jsou určeny pro usnadnění implementace komplexnějších a nákladnějších strategií.

Program se skládá z jednotlivých dílčích projektů, které spojuje společné téma nebo společný cíl navržený na regionální, sub – regionální nebo místní úrovni nebo specifická národní témata. Dobře cílené a řízené programy mohou mít větší společensko – ekonomický dopad na souhrn samostatných dílčích projektů.⁷⁶

⁷⁵ KARMAN, J. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor evropských fondů, 2007. 29 s. s. 7.

⁷⁶ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 129.

Blokové granty: Blokovaný grant je *fond zřízený pro jasně definovaný účel*, který může být použit k poskytnutí pomoci jednotlivcům, organizacím nebo institucím. Blokované granty jsou určeny k usnadnění implementace takových projektů, ve kterých každý sub – projekt nebo konečný příjemce je příliš malý na to, aby byl identifikován a priori aby byl efektivně spravován samostatně.

Omezený podíl celkové částky může být alokován na blokované granty, které mohou být navrženy na úrovni regionů, kraje nebo na místní úrovni, nebo cíleně na specifické strategické okruhy.

Ministerstvo financí zabezpečuje funkci Národního kontaktního místa – NKM (National Focal Point) pro programy z Finančních mechanismů EHP a Norska.

Ministerstvo financí jako *Národní kontaktní místo (NKM)* je celkově zodpovědné za řízení aktivit *Finančních mechanismů EHP / Norska v České republice v souladu* s Memorandem o porozumění a Pravidly a postupy.

Jeho odpovědnosti jsou zejména:

- celková zodpovědnost za dosažení cílů finančních mechanismů a využití fondů, finanční kontrolu a audit,
- přijímání návrhů projektů a jejich předkládání se zdůvodněným stanoviskem Kanceláři finančního mechanismu,
- řízení finančních toků a ověřování plateb podle Dohody o udělení grantu,
- zpracování roční zprávy k předložení Kanceláři finančního mechanismu,
- zajištění kompletního a dostatečného auditu v příslušných institucích,
- zajištění informovanosti a publicity o dostupnosti fondů.⁷⁷

7.3 Poskytování finanční pomoci Švýcarska České republice

Česká republika by měla v období let 2006 – 2011 získat od Švýcarské konfederace celkem 109,78 mil. švýcarských franků. Asi 50 % pomoci bude poskytováno prostřednictvím Swiss Development Agency (SDA) a druhá polovina prostřednictvím švýcarského ministerstva hospodářství.

SDA má zájem směřovat svou pomoc zejména do regionů a to hlavně ve 4 hlavních prioritách:

⁷⁷ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 129 - 130.

- regionální rozvoj (malé a střední podniky apod.),
- zdraví – péče o seniory,
- životní prostředí, a kultura.

Pomoc by měla být poskytována prostřednictvím fondů zaměřených na vzájemně dohodnuté oblasti (např. životní prostředí / neziskové organizace / rozvoj měst a obcí apod.). Zaměření druhé části pomoci Švýcarska bude předmětem dalších jednání.

Dne 27. února 2006 bylo podepsáno Memorandum mezi Evropskou komisí a Švýcarskem o této pomoci.⁷⁸

8. Programové dokumenty

8.1 Druhy programových dokumentů

A. vícestupňový systém (zpravidla pro regiony pod Cílem 1):

- Plán rozvoje (Development Plan, DP)
- Rámec podpory Společenství (Community Support Framework, CSF)
- Operační programy (Operational Plan, OP)

B. zjednodušený systém (zpravidla pro regiony pod Cílem 2 a 3):

- Jednotný programový dokument (Single Programming Document, SPD)⁷⁹

8.1.1 Plán rozvoje – Národní rozvojový plán

Národní rozvojový plán (NRP) má mezi programovými dokumenty velmi důležité postavení. Aby mohl členský stát získat prostředky regionální pomoci, musí jasně definovat konkrétní pravidla a strategie čerpání finančních prostředků. Tento dokument vytyčuje cíle, které mají být splněny, obsahuje rozpracování priorit do dílčích cílů a popisuje postupy jejich realizace. Dále charakterizuje systém koordinace politiky hospodářské a sociální soudržnosti a klíčové body tohoto systému jsou poté promítnuty do dalšího dokumentu – Národního strategického referenčního rámce.⁸⁰

⁷⁸ WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 130 - 131.

⁷⁹ SODOMKA, V., ŠPOK, R. *Průvodce strukturálními fondy Evropské unie pro neziskový sektor.* Praha : Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2004. 112 s., s. 13.

⁸⁰ SÝKOROVÁ, M. *Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013.* [online]. [cit. 2. 11. 2006]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika-eu-2007-2013/narodni-rozvojovy-plan->

Národní strategický referenční rámec (NSRR) vypracovává každá členská země EU. Je to základní programový a strategický dokument obsahující priority a opatření, na které by členská země chtěla v daném programovacím období využít finanční prostředky ze strukturálních fondů EU a Fondu soudržnosti. V NSRR je také popsán celkový mechanismus a struktura čerpání fondů EU včetně popisu jednotlivých operačních programů.⁸¹

8.1.2 Rámec podpory Společenství

Programový dokument Rámec podpory Společenství, neboli RPS, zformulovala Evropská komise na základě strategických priorit stanovených Národním rozvojovým plánem a 18. prosince 2003 byla potvrzena jeho konečná verze. RPS má charakter smlouvy mezi vládou České republiky a Evropskou komisí stanovující závazek obou stran poskytnout prostředky na dosažení cílů, které jsou v dokumentu uvedeny. RPS je určen na podporu všestranného rozvoje regionů České republiky mimo regionu Praha, pro níž je stanoven Jednotný programový dokument 2 a 3. Řídícím orgánem RPS je Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR), které nese celkovou odpovědnost za účinnost, správnost řízení, provádění pomoci poskytované za strukturálních fondů České republiky a za komunikaci s Evropskou komisí.⁸²

8.1.3 Možnost využívání finančních prostředků z Operačních programů Českou republikou

V programovacím období 2007 – 2013 má Česká republika v programech spolufinancovaných ze Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti k dispozici více než 733 miliard korun.

Na základě definovaných cílů a priorit Národního strategického referenčního rámce pro období 2007 – 2013 připravila Česká republika pro využívání fondů Evropské unie celkem 26 operačních programů. Tyto operační programy lze rozdělit podle cílů do skupin:

rkv>. Podle MAREK, D., KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. 208 s. ISBN 978-80-87029-13-8. s. 36.

⁸¹ KARMAN, J. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor evropských fondů, 2007. 29 s. s. 5.

⁸² WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha : ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2, s. 62.

Pro Cíl 1 „Konvergence“:

- A. *Tematické operační programy* – zaměřují se na určitou oblast, například životní prostředí, nebo infrastruktura a jsou platné pro všechny regiony České republiky. (OP Podnikání a inovace, OP Životní prostředí, OP Doprava, OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Lidské zdroje a zaměstnanost, Integrovaný operační program, OP Technická pomoc).
- B. *Regionální operační programy* – jsou zpracovány pro jednotlivé regiony soudržnosti NUTS 2 s výjimkou hlavního města Prahy. (ROP NUTS II Jihovýchod, ROP NUTS II Jihozápad, ROP NUTS II Moravskoslezsko, ROP NUTS II Severovýchod, ROP NUTS II Severozápad, ROP NUTS II Střední Čechy, ROP NUTS II Střední Morava).

Pro Cíl 2 „Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost“:

- Výjimkou je *hlavní město Praha*, která má operační programy dva, na druhou stranu však může pouze omezeně čerpat ze sektorových operačních programů. V jejím případě neplynou finanční prostředky z prvního Cíle tj. konvergence. (OP Praha Konkurenceschopnost, OP Praha Adaptabilita).

Pro Cíl 3 „Evropská územní spolupráce“:

- A. *Programy přeshraniční spolupráce* – jsou platné pro příslušné příhraniční regiony a podporující spolupráci s příslušnými přeshraničním regionem. (OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko, OP Meziregionální spolupráce, OP Nadnárodní spolupráce, INTERACT II, EPSON).⁸³

⁸³ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978–80–86684–43–7. s. 14 – 15.

Operační program Životní prostředí: OP Životní prostředí se zaměřuje na zlepšení kvality životního prostředí a zdraví obyvatel, což je základní předpoklad udržitelného rozvoje a atraktivního a konkurenceschopného státu a jeho regionů. OP Životní prostředí vychází z Národního rozvojového plánu pro období 2007 – 2013 a z Národního strategického referenčního rámce ČR 2007 – 2013 a realizuje strategický cíl Atraktivní prostředí Národního strategického referenčního rámce. Program je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Fondu soudržnosti. Řídícím orgánem programu je Ministerstvo životního prostředí.⁸⁴

Na základě analýzy sektoru životního prostředí pro období 2007 – 2013 byly stanoveny následující prioritní osy:

- zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní,
- zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí,
- udržitelné využívání zdrojů energie,
- zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží,
- omezování průmyslového znečištění a environmentálních rizik,
- zlepšování stavu přírody a krajiny,
- rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu.⁸⁵

Operační program Doprava: OP Doprava je zaměřen na realizaci strategických cílů Národního rozvojového plánu v oblasti dopravy a cílů Dopravní politiky ČR. Týká se priorit evropského a nadregionálního, ale také regionálního významu v rámci Regionálních operačních programů. Realizace cílů probíhá v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Program je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj a Fondu soudržnosti. Řídícím orgánem programu je Ministerstvo dopravy.⁸⁶

Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost: OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost je prostředek k získání podpory Evropského sociálního fondu v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Globálním cílem tohoto programu je rozvoj

⁸⁴ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 17.

⁸⁵ HÖRMANN, P. *Operační program Životní prostředí*. 1. vyd. České Budějovice : NEBE s. r. o., 2007. 24 s., s. 4.

⁸⁶ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 32.

společnosti a zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky ČR prostřednictvím kvalitního a moderního systému celoživotního vzdělávání. Řídícím orgánem programu je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Celková alokace na tento program je 1811,8 mil. EUR, tj. 7 % z celkové sumy z fondů EU pro ČR pro plánovací období 2007 – 2013.⁸⁷

Operační program výzkum a vývoj pro inovace: OP Výzkum a vývoj pro inovace pomáhá k posílení růstu konkurenceschopnosti státu a orientaci na znalostní ekonomiku. Globálním cílem je podpora výzkumu a vývoje v ČR tak, aby zajišťovaly růst, konkurenceschopnost a tvorbu pracovních míst v regionech. Specifickými cíli je posílení výzkumu a vývoje v regionech, efektivní přenos výsledků výzkumu a vývoje a zvýšení vzdělávacích kapacit na vysokých školách. Program je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Řídícím orgánem programu je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.⁸⁸

Operační program lidské zdroje a zaměstnanost: OP Lidské zdroje a zaměstnanost je prostředek pro získání podpory z Evropského sociálního fondu v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Globálním cílem je zvýšení zaměstnanosti a zaměstnatelnosti lidí v ČR na úroveň průměru top deseti zemí EU. Tak je zajištěna realizace strategických cílů Otevřená, flexibilní a soudržná společnost a Konkurenceschopná česká ekonomika Národního rozvojového plánu 2007 – 2013. Řídícím orgánem programu je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Celková alokace na tento program je 2588,2 mil. EUR, tj. 10 % z celkové sumy z fondů EU pro ČR na plánovací období 2007 – 2013.⁸⁹

Popis priorit a opatření OP Rozvoj lidských zdrojů:

- *priorita 1* – aktivní politika zaměstnanosti,
- *priorita 2* – sociální integrace a rovnost příležitostí,
- *priorita 3* – rozvoj celoživotního učení,
- *priorita 4* – adaptibilita a podnikání,

⁸⁷ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 39.

⁸⁸ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 48.

⁸⁹ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 54.

- *priorita 5 – technická pomoc.*⁹⁰

Operační program podnikání a inovace: OP Podnikání a inovace podporuje realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti v průmyslu a je nástrojem realizace Koncepce rozvoje malého a středního podnikání na období 2007 – 2013. V rámci cíle Konvergence se vztahuje na území ČR mimo hl. města Prahy a je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Program realizuje strategický cíl Konkurenceschopná česká ekonomika Národního rozvojového plánu ČR 2007 – 2013. Jeho globálním cílem je zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky a přiblížení výkonnosti sektoru průmyslu a služeb úrovni hlavních průmyslových zemí Evropy. Řídícím orgánem je Ministerstvo průmyslu a obchodu.⁹¹

Integrovaný operační program: Doplnuje operační a regionální operační programy. Definiuje intervence v oblastech rozvoje cestovního ruchu, kultury, informační společnosti, péče o zdraví, bydlení a veřejné správy a vytváří jednotný přístup těchto intervencí pro posílení atraktivnosti, konkurenceschopnosti a kvality života ve venkovských a městských regionech ČR. Program je spolufinancován ze zdrojů Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace na program pro období 2007 – 2013 je 1941,2 mil. EUR. Řídícím orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj.⁹²

Regionální OP NUTS II Severovýchod: Je prostředkem k realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Region NUTS II Severovýchod spadá pod Cíl 1 – Konvergence. ROP je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace na období 2007 – 2013 je 483, 2 mil. EUR, tj. 14, 09 % z celkové alokace pro všechny ROPy. Řídícím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti. Globálním cílem programu je zkvalitnění prostředí regionu s cílem zatraktivnit region pro investory, podnikatele a obyvatelstvo. Specifickými cíli je zvýšení a zefektivnění dopravní dostupnosti regionu s ohledem na ochranu životního prostředí, zlepšení životního prostředí a veřejných služeb pro obyvatelstvo, zefektivnění

⁹⁰ *Operační program Rozvoj lidských zdrojů.* 1. vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004. 28 s. ISBN 80-86552-84-5. s. 10 – 22.

⁹¹ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013.* 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 63.

⁹² CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013.* 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 70.

využívání přírodního a kulturního potenciálu regionu a zvýšení výkonnosti a konkurenceschopnosti místních firem.⁹³

Regionální operační program NUTS II Střední Morava: Je prostředkem k realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Region NUTS II Střední Morava spadá pod Cíl 1 – Konvergence. ROP je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace na program na období 2007 – 2013 je 483,9 mil. EUR, tj. 14,11 % z celkové alokace pro všechny ROPy. Řídícím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti. Globálním cílem programu je růst konkurenceschopnosti regionu, zvýšení životní úrovně obyvatelstva a prosperity. Specifickými cíli je zvýšení dopravní dostupnosti městských center, atraktivnosti regionu v oblasti cestovního ruchu a posílení sektoru malých firem.⁹⁴

Regionální operační program NUTS II Střední Čechy: Je prostředkem k realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti, podporuje komplexní rozvoj území. Spadá pod Cíl 1 – Konvergence. ROP je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace na program na období 2007 – 2013 je 411,5 mil. EUR, tj. 12 % z celkové alokace pro všechny ROPy. Řídícím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti. Globálním cílem programu je zvýšení HDP na obyvatele a kvality života obyvatel. Specifickým cílem je udržení vysoké mobility obyvatel a zároveň snižování negativních externalit z dopravy na životní prostředí, růst příjmů z cestovního ruchu, zkvalitnění sociální infrastruktury a zlepšení kvality životního prostředí v urbanizovaných zónách.⁹⁵

Regionální operační program NUTS II Jihovýchod: Je prostředkem k realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti, podporuje komplexní rozvoj území. Spadá pod Cíl 1 – Konvergence. ROP je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Řídícím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti. Globálním cílem programu je růst konkurenceschopnosti a prosperity regionu při zvyšování kvality

⁹³ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 77.

⁹⁴ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 83.

⁹⁵ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 92.

života obyvatel. Specifickým cílem je zkvalitnit dopravní infrastrukturu a obslužnost území při respektování ochrany životního prostředí, zvýšit účast cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionu a zkvalitnit podmínky pro život obyvatel ve městech a na venkově.⁹⁶

Regionální operační program NUTS II Jihozápad: Je prostředkem k realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Spadá pod Cíl 1 – Konvergence. ROP je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace na program na období 2007 – 2013 je 456,1 mil. EUR, tj. 13,30 % z celkové alokace. Řídícím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti. Globálním cílem programu je zvýšení konkurenceschopnosti a atraktivity regionu a životní úrovně obyvatelstva. Specifickým cílem je zlepšení dopravní dostupnosti, stabilizace venkova a efektivní využívání potenciálu území.⁹⁷

Regionální operační program NUTS II Severozápad: Je prostředkem k realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Spadá pod Cíl 1 – Konvergence. ROP je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace na program na období 2007 – 2013 je 549,0 mil. EUR, tj. 16,01 % z celkové alokace. Řídícím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti. Globálním cílem je zkvalitnění a zatraktivnění prostředí regionu pro investory, podnikatele a obyvatele. Specifickým cílem je zvýšení dopravní dostupnosti, modernizace a atraktivita měst a venkovských oblastí.⁹⁸

Regionální operační program NUTS II Moravskoslezsko: Je prostředkem k realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Spadá pod Cíl 1 – Konvergence. Je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace na program na období 2007 – 2013 je 527,1 mil. EUR, tj. 15,37 % z celkové alokace. Globálním cílem je zrychlení rozvoje regionu a zvýšení jeho konkurenceschopnosti. Specifickým cílem je zvýšení dopravní dostupnosti s ohledem na ochranu životního

⁹⁶ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 99.

⁹⁷ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 106.

⁹⁸ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 112.

prostředí, zlepšení veřejných služeb, podpora podnikání a rozvoje cestovního ruchu, zkvalitnění prostředí měst a podpora komplexního rozvoje regionu.⁹⁹

Operační program Praha – konkurenceschopnost: Hlavní město Praha je jedním z nejvyspělejších regionů Evropy, proto spadá pod Cíl 2 – Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Program je spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Řídícím orgánem je hlavní město Praha a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Globálním cílem programu je růst konkurenceschopnosti regionu Praha, odstranění překážek rozvoje, zvýšení dopravní dostupnosti a dostupnosti telekomunikačních služeb, zkvalitnění životního prostředí a efektivní využívání inovačního potenciálu.¹⁰⁰

Operační program Praha – adaptabilita: Je prostředek pro realizaci podpory z Evropského sociálního fondu v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Celková alokace na tento program pro období 2007 – 2013 je 143,5 mil. EUR, tj. 0,5 % z celkové sumy z fondů EU pro ČR. Řídícím orgánem je Regionální rada regionu soudržnosti Praha. Globálním cílem programu je zvyšování konkurenceschopnosti Prahy prostřednictvím vyšší přizpůsobivosti a výkonnosti lidských zdrojů a zlepšení přístupu obyvatel k zaměstnání. Specifickým cílem je růst mobility a adaptability zaměstnanců a zaměstnavatelů, zlepšení dostupnosti zaměstnání pro znevýhodněné osoby a zkvalitnění vzdělávání osob podle požadavků na trhu práce.¹⁰¹

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Rakousko: Vznikl na základě společných aktivit české a rakouské strany. Spadá pod Cíl 3 – Evropská územní spolupráce, spolufinancován je z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace pro českou část na období 2007 – 2013 je 347 mil. EUR. Tento program se na české straně týká kraje Vysočina, Jihomoravského a Jihočeského. Řídícím orgánem programu je Ministerstvo pro místní rozvoj. Globálním cílem programu je podpora udržitelného hospodářského růstu českých a rakouských

⁹⁹ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 121.

¹⁰⁰ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 131.

¹⁰¹ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 137.

příhraničních regionů prostřednictvím odstraňování existujících bariér a posilování celkového rozvojového potenciálu území. Specifickým cílem je zvýšení ekonomické atraktivity území, zlepšení dopravní dostupnosti regionu a zlepšení kvality životního prostředí.¹⁰²

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Slovensko: Vznikl na základě společných aktivit české a slovenské strany. Spadá pod Cíl 3 – Evropská územní spolupráce, spolufinancován je z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Řídícím orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj. Na české straně se týká Jihomoravského, Zlínského a Moravskoslezského kraje. Globálním cílem je podpora komplexního rozvoje příhraničních regionů. Specifickým cílem je posílení přeshraniční spolupráce institucí a obyvatel, zvýšení konkurenceschopnosti přeshraničního regionu, budování přeshraniční dopravní a technické infrastruktury a rozvoj cestovního ruchu.¹⁰³

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Sasko: Je součástí Cíle 3 – Evropská územní spolupráce, spolufinancován je z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Cílem programu je zvýšení konkurenceschopnosti a kvality života v pohraničí, podpora přeshraniční spolupráce pro strukturální sblížení dotčených regionů na obou stranách hranice. Řídícím orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj.¹⁰⁴

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polsko: Je součástí Cíle 3 – Evropská územní spolupráce, spolufinancován je z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celková alokace pro českou stranu je 103,68 mil. EUR. Řídícím orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj. Globálním cílem je podpora hospodářské a sociální integrace a posílení rozvojového potenciálu příhraničních regionů.

¹⁰² CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 144.

¹⁰³ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 152.

¹⁰⁴ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 155.

Specifickým cílem je rozvoj podnikání, zvýšení dopravní dostupnosti a rozvoj spolupráce místních komunit.¹⁰⁵

Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Bavorsko: Vznikl na základě společných aktivit české a bavorské strany. Spadá pod Cíl 3 – Evropská územní spolupráce, je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Řídícím orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj. Program se týká Karlovarského, Plzeňského a Jihočeského kraje. Globálním cílem je podpora hospodářské a sociální integrace a posílení rozvojového potenciálu příhraničních regionů. Specifickým cílem je rozvoj podnikání, cestovního ruchu a měst a venkova, zvýšení dopravní dostupnosti, ochrana životního prostředí.¹⁰⁶

Další operační programy:

- *Operační program meziregionální spolupráce* - Operační program Meziregionální spolupráce je společný pro všechny členské státy EU, Norsko a Švýcarsko. Spadá mezi OP v Cíli 3 – Evropská územní spolupráce. Z fondů EU je pro něj vyčleněno 321,32 mil EUR, které mají být z národních veřejných zdrojů zúčastněných států doplněny o 83,77 mil. EUR. Hlavními oblastmi spolupráce inovace a znalostní ekonomika, životní prostředí a ochrana před riziky.¹⁰⁷
- *Operační program nadnárodní spolupráce* - Je rozdělen do několika zón. Česká republika patří do zóny Střední Evropa a OP Nadnárodní spolupráce sdílíme s Rakouskem, Polskem, částí Německa, Maďarskem, Slovinskem, Slovenskem, částí Itálie a z nečlenských zemí s částí Ukrajiny. Spadá mezi OP v Cíli 3. Pro ČR je v něm vyčleněno 37,46 mil. EUR, což činí přibližně 0,14 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku. Zaměřuje se na spolupráci mezi veřejnými orgány a institucemi s charakterem veřejných orgánů

¹⁰⁵ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 159.

¹⁰⁶ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 164.

¹⁰⁷ *Operační program Meziregionální spolupráce*. [online]. Fondy Evropské unie. Ministerstvo pro místní rozvoj. [cit. 1. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/spoluprace-meziregionalni>>.

s cílem výměny a přenosu zkušeností především v oblastech inovací, dopravní dostupnosti, životního prostředí a zvyšování atraktivity měst a regionů.¹⁰⁸

- *EPSON* – Bude nadále podporovat výzkum v oblasti územního plánování a regionálního rozvoje. Program EPSON bude mít v budoucnu více strategický charakter.¹⁰⁹
- *INTERACT II.* – Bude zaměřen zejména na přeshraniční spolupráci, a to vzhledem k tomu, že na ni bude také určeno nejvíce finančních prostředků z Cíle 3. Důraz bude kladen na externí komunikaci a posílení šíření dosažených výsledků. Cíle programu: zlepšení efektivnosti územní spolupráce, nadnárodní a meziregionální spolupráce.¹¹⁰

8.1.4 Jednotný programový dokument

Je to dokument schválený Evropskou komisí. Je obsahovým kompilátem Rámce podpory Společenství a operačního programu. Pomoc v rámci Cílů 2 a 3 se zpravidla poskytuje na základě tohoto zjednodušeného dokumentu.

Obsah:

- stanovení strategií a priorit,
- souhrnný popis plánovaných opatření pro realizaci priorit,
- orientační finanční plán,
- opatření pro realizaci (řídící orgány a mechanismy, monitorovací a hodnotící systémy, kontrola),
- předběžné ověření adicionality (odsouhlasené členským státem a Komisí),
- informace o transparentnosti finančních toků (zejména mezi státem a přijímajícím regionem).

¹⁰⁸ *Operační program Nadnárodní spolupráce*. [online]. Fondy Evropské unie. Ministerstvo pro místní rozvoj. [cit. 1. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/spoluprace-nadnarodni>>.

¹⁰⁹ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 172.

¹¹⁰ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 172.

Jednotný programový dokument je doplněn tzv. programovým dodatkem (komplementem), který slouží k implementaci programových dokumentů a který obsahuje detailní prvky na úrovni opatření. Podává velmi konkrétní informace – definuje potenciální žadatele, typy způsobilých aktivit, kritéria pro výběr projektů, finanční alokace atd. Dodatek vypracovává členský stát nebo řídicí orgán a posílá se pro informaci Evropské komisi.¹¹¹

9. Srovnání cílů a nástrojů politiky soudržnosti v minulém a současném programovacím období

Hlavní mezníky politiky hospodářské a sociální soudržnosti:

- **1957** – Podepsána Římská smlouva, v jejíž preambuli se uvádí, že signatáři se snaží „posílit jednotu hospodářství svých zemí a zajistit jejich harmonický rozvoj snižováním rozdílů mezi jednotlivými regiony a odstraňováním zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů“.
- **1958** – Založeny dva sektorové fondy: *Evropský sociální fond (ESF)* a *Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF)*.
- **1975** – Vytvořen *Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)*, určený k přerozdělování části rozpočtových příspěvků členských států na rozvoj nejchudších regionů.
- **1986** – Jednotný evropský akt vytváří podmínky pro skutečnou politiku soudržnosti, která má zemím jižní Evropy i dalším méně rozvinutým regionům pomoci vyrovnat se s nároky jednotného trhu.
- **1989 – 1993** – Na vrcholné schůzi v Bruselu v únoru 1988 dochází k celkové přestavbě fungování fondů solidarity, nyní nazývaných „strukturálními fondy“, a přiděluje se jim 68 miliard ECU (v cenách roku 1997).
- **1992** – Ve smlouvě o EU, která vstoupila v platnost v roce 1993, je soudržnost definována jako jeden z hlavních cílů Unie vedle hospodářské a měnové unie a jednotného trhu. Smlouva také zakládá

¹¹¹ SODOMKA, V., ŠPOK, R. *Průvodce strukturálními fondy Evropské unie pro neziskový sektor*. Praha : Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2004. 112 s., s. 14.

Fond soudržnosti, který podporuje projekty v oblasti životního prostředí a dopravy v členských státech s nejnižší prosperitou.

- **1994 - 1999** – Evropská rada v Edinburghu (prosinec 1992) schvaluje, že na politiku soudržnosti bude přiděleno téměř 200 miliard ECU (v cenách roku 1997), tedy třetina rozpočtu Společenství. Strukturální fondy jsou doplněny o *Finanční nástroj pro orientaci rybolovu (FIFG)*. Evropská rada v Berlíně (březen 1999) přijímá reformu strukturálních fondů a upravuje fungování Fondu soudržnosti. V průběhu let 2000 – 2006 se má na strukturální fondy každoročně přidělovat přes 30 miliard EUR, za celé sedmileté období tedy 213 miliard EUR. Na podporu hospodářského a sociálního rozvoje a ochranu životního prostředí v kandidátských zemích střední a východní Evropy je určen Nástroj předvstupních strukturálních politik (ISPA) a Speciální předvstupní program pro rozvoj zemědělství a venkova (SAPARD). Ty doplňuje program PHARE, který existuje již od roku 1989.
- **2000 – 2001** – Evropská rada v Lisabonu (3 / 2000) schvaluje strategii zaměřenou na zaměstnanost, která má z Unie udělat „do roku 2010 nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomiku založenou na znalostech“. Evropská rada (6 / 2001) tuto strategii doplňuje o formulaci trvale udržitelného rozvoje.
- **2002** – Evropská rada v Kodani (prosinec 2002) vyslovuje souhlas s podmínkami pro přijetí deseti nových členských států Unie.
- **2004** – 18. února předkládá Evropská komise svůj návrh reformy politiky soudržnosti na období 2007 – 2013, nazvaný „Nové partnerství pro soudržnost, konvergenci, konkurenceschopnost, spolupráci“. 1. května Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovenská republika a Slovinsko vstupují do EU.
- **2005** – Evropská rada se v Bruselu v červnu 2005 nedokázala shodnout na návrhu finanční perspektivy na léta 2007 – 2013, jednání bylo posunuto na druhou polovinu roku 2005 za britského předsednictví.¹¹²

¹¹² *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, 2005. 237 s. s. 3.

Fondy Evropské unie přispívají k naplňování tzv. cílů politiky HSS (Hospodářské a sociální soudržnosti). Pro programovací období 2000 – 2006 byly stanoveny tři cíle:

- *Cíl 1: Podpora rozvoje zaostávajících regionů* (regiony NUTS II s HDP na obyvatele nižším než 75 % průměru členských zemí EU, odlehlé regiony, řídce zalidněné regiony),
- *Cíl 2: Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací* (oblasti, kde dochází k hospodářským a sociálním změnám v sektoru průmyslu a v sektoru služeb, venkovské oblasti, oblasti závislé na rybolovu),
- *Cíl 3: Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání* (aktivity týkající se lidských zdrojů, zejména prostřednictvím ESF, přizpůsobení a modernizace systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti).

Nástroje politiky HSS: Mezi nástroje naplňování politiky HSS se řadí strukturální fondy, Fond soudržnosti, iniciativy Společenství a inovační akce.¹¹³

Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF) – byl zřízen v roce 1974 jako základní nástroj regionální politiky k financování strukturální pomoci prostřednictvím regionálních rozvojových programů zaměřených na nejvíce postižené oblasti a ke snižování meziregionálních nerovností.

Evropský sociální fond (ESF) – Je jedním z nejstarších strukturálních fondů. Zaměřuje se na boj s nezaměstnaností, rozvoj lidských zdrojů a na podporu integrace na trhu práce.¹¹⁴

Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF) – Je složen ze dvou sekcí – orientační a záruční. Patří mezi nejstarší strukturální fondy.¹¹⁵

Finanční nástroj pro orientaci rybolovu (FIFG) – Zaměřuje se na podporu rybolovu a modernizaci rybářského průmyslu.

Iniciativy Společenství – Zaměřují se na řešení specifických problémů dotýkajících se celého území EU a doplňují jiné programy nebo usnadňují jejich implementaci. INTERREG III, URBAN II, LEADER +, EQUAL.¹¹⁶

¹¹³ *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, 2005. 237 s. s. 4, 6.

¹¹⁴ *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, 2005. 237 s. s. 8.

¹¹⁵ *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, 2005. 237 s. s. 9.

Pro programovací období 2007 – 2013 jsou stanoveny tyto tři cíle:

- Konvergence,
- Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost,
- Evropská územní spolupráce.¹¹⁷

Nástroje politiky HSS:

- *Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF),*
- *Evropský sociální fond (ESF),*
- *Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF),*
- *Evropský rybářský fond (EFF).*

Blíže viz Kapitola 6.2.1.

¹¹⁶ *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, 2005. 237 s. s. 10.

¹¹⁷ *Cíle regionální politiky*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, Fondy Evropské unie. [cit. 1. 4. 2009]. Dostupné na WWW: < <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>>.

Tabulka č. 1 – Srovnání cílů a nástrojů politiky soudržnosti v období 2000 – 2006 a v období 2007 – 2013¹¹⁸

2000 - 2006		2007 - 2013	
Cíle	Finanční nástroj	Cíle	Finanční nástroj
Fond soudržnosti	Fond soudržnosti	Konvergence	Fond soudržnosti
Cíl 1	ERDF, ESF, EAGGF, FIGF		ERDF ESF
Cíl 2	ERDF, ESF		ERDF ESF
Cíl 3	ESF	Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	
INTERREG	ERDF	Evropská územní spolupráce	ERDF ESF
URBAN	ERDF		
LEADER	EAGGF		
EQUAL	ESF		
Rozvoj venkova a restrukturalizace rybolovu mimo Cíle 1	EAGGF FIGF	Tato problematika nebude v novém období součástí politiky soudržnosti, ale bude zařazena pod Společnou zemědělskou politiku.	
9 Cílů	6 finančních nástrojů	3 Cíle	3 finanční nástroje

¹¹⁸ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha : IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7. s. 13 - 14.

Závěr

V současné době Evropská unie dodržuje finanční perspektivu na období 2007 – 2013. Značnou část rozpočtu i nadále zaujímají výdaje na Společnou zemědělskou politiku, následované výdaji na strukturální fondy a Fond soudržnosti.

Až do konce roku 2008 se každoročně nejvíce finančních prostředků vynakládalo na Společnou zemědělskou politiku EU. Počínaje rozpočtem na rok 2009 se nejvíce finančních prostředků (a to 60,2 miliard EUR z celkových 133,8 miliard EUR) vydá na Udržitelný růst. Udržitelný růst se stal prioritním výdajem rozpočtu EU. Na již zmiňovanou Společnou zemědělskou politiku je přiděleno 41,1 miliard EUR. Doporučovala bych seškrtní výdajů na zemědělství. Myslím si, že ve výdajích rozpočtu EU jsou prioritnější výdaje. Například výdaje na Prosperitu: překonání rozdílů, nebo Rozvojovou spolupráci.

Polsko a Kypr vstoupily spolu s ČR a dalšími 7 státy do Evropské unie 1. května 2004. ČR, Kypr a Polsko také nejméně čerpají z přidělených strukturálních a kohezních fondů. Česká republika vyčerpala jen kolem 63 % finančních prostředků, které jí byly vyčleněny. Myslím si, že by se měla Česká republika snažit využít maximum prostředků, které jí EU nabízí.

Stále více je možné při velkých, ale mnohdy i menších stavbách nebo projektech, vidět nápis spolufinancováno Evropskou unií, nebo část peněz je z grantu Evropské unie.

Evropské peníze nám jistě pomáhají, aby naše země byla hezčí, aby se více stavělo, aby i malí podnikatelé měli možnost za dobrý projekt získat pěkné peníze.

V současnosti je asi nejvíce diskutovaná otázka kolem rozpočtu EU, jak nejlépe provést reformu aby byla co nejefektivnější a hlavně do budoucna přínosná.

Evropská unie mimo problémy s přerozdělováním peněz řeší i jiné, mnohdy závažnější problémy. Například změny klimatu, které jsou v posledních letech velmi diskutované, a vynakládají se na jejich zmírnění nemalé finanční částky.

Myslím si, že vstup naší země do EU měl pro nás velký význam. Zařadili jsme se mezi státy s odlišnou kulturou a mnohdy i nepoměrně rozvinutější ekonomikou, avšak právě díky tomu jsme se staly jednou z 27 zemí tvořící společenství suverénních evropských států, které se po druhé světové válce dobrovolně rozhodly sdílet část svých pravomocí na mezivládní, resp. nadnárodní úrovni.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. DUŠEK, J., SKOŘEPA, L. *Rozpočet Evropské unie v letech 2008 – 2009*. Acta Universitatis Bohemiae Meridionales: vědecký časopis pro ekonomiku, řízení a obchod. 2, 2008. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta, 2008. s. 49 – 52, ISSN 1212-3285.
2. *Fond soudržnosti Evropské unie*. Ministerstvo životního prostředí, Praha: 2004. 16 s. ISBN 80-7212-263-0.
3. HÖRMANN, P. *Operační program Životní prostředí*. 1. vyd. České Budějovice: NEBE s. r. o., 2007. 24 s.
4. CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013*. 1. vyd. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2007. 183 s. ISBN 978-80-86684-43-7.
5. KARMAN, J. *Abeceda fondů Evropské unie 2007 – 2013*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor evropských fondů, 2007. 29 s.
6. KÖNIG, P., LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0.
7. KUKLA, P., CHOVANEC, T. *Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond pro nestátní neziskové organizace*. 1. vyd. České Budějovice: NEBE s. r. o., 2007. 44 s.
8. KUNEŠOVÁ, H., MRKVAN, R. a kol. *Evropská unie – vybrané kapitoly z pohledu ekonomů*. 1. vyd. Plzeň: TYPOS – Digital Print, spol. s. r. o., 2005. 260 s. ISBN 80-7043-390-6.
9. MAREK, D., KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007. 208 s. ISBN 978-80-87029-13-8.
10. *Operační program Rozvoj lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004. 28 s. ISBN 80-86552-84-5.
11. POTLUKA, O. a kol. *Průvodce strukturálními fondy Evropské unie*. 1. vyd. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., 2003. 198 s. ISBN 80-86684-02-4.
12. *Průvodce fondy Evropské unie*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor vnějších vztahů, 2005. 237 s.
13. *Rozpočet EU na rok 2009*. Evropská komise. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2009. ISBN 978-92-79-10013-0.

14. SODOMKA, V., ŠPOK, R. *Průvodce strukturálními fondy Evropské unie pro neziskový sektor*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2004. 112 s.
15. WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I*. 1. vyd. Praha: ASPI a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2.
16. ZLÝ, B. *Evropská unie*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita, obchodně podnikatelská fakulta Karviná, 1996. 171 s. ISBN 80-85879-31.

Elektronické zdroje

1. *Cíle regionální politiky*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, Fondy Evropské unie. [cit. 1. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>>.
2. *Česko získalo z EU rekordní částku peněz od svého vstupu*. [online]. Ekonomika.iHNed, Economia a. s. Poslední aktualizace 29. 1. 2009 [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-33584590-cesko-ziskalo-z-eu-rekordni-castku-penez-od-sveho-vstupu>>. ISSN 1213-7693.
3. *Číselník okresů – okres LAU*. [online]. Český statistický úřad. 2009. Poslední aktualizace dne 16. 11. 2007. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/ciselnik_okresu_lau1_nuts_2008>.
4. *Evropská unie vrací neutracené peníze, Česku půl miliardy korun*. [online]. Ekonomika.iHNed, Economia a. s. Poslední aktualizace 15. 4. 2009 [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-36733220-evropska-unie-vraci-neutracene-penize-cesku-pul-miliardy-korun>>. ISSN 1213-7693.
5. *Evropská územní spolupráce*. [online]. Moravskoslezsko. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.nuts2moravskoslezsko.cz/cil3_05.html>.
6. *Operační program Mezuregionální spolupráce*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, Fondy Evropské unie. [cit. 1. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/spoluprace-meziregionalni>>.
7. *Operační program Nadnárodní spolupráce*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, Fondy Evropské unie. [cit. 1. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/spoluprace-nadnarodni>>.
8. *Předmět a konstrukce klasifikace CZ – NUTS*. [online]. Český statistický úřad. 2009. Poslední aktualizace dne 15. 11. 2007. [cit. 31. 3. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/predmet_a_konstrukce_klasifikace_cz_nuts_nuts_2008>.

9. *Příjmy rozpočtu EU*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.
10. *Reformovat rozpočet, změnit Evropu*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice, 2007. [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/budget/reform/library/issue_paper/consultation_paper_cs.pdf>.
11. *Rozpočet EU*. [online]. Euroskop. Vláda České republiky, 2008. [cit. 18. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/3/1121-vyvoj_rozpocetu.gif>.
12. *Rozpočtové zásady*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.
13. *Rozšiřování Evropské unie*. [online]. Euroskop, 2008. [cit. 16. 4. 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/685/sekce/rozsirovani-evropske-unie/>>.
14. *Schvalování rozpočtu*. [online]. Evropská komise - Evropská unie v České republice. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.
15. *Souhrnný rozpočet EU pro rozpočtový rok 2008*. [online]. Evropská komise. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. 18. 1. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/budget/library/publications/budget_in_fig/syntchif_2008_cs.pdf>. ISBN 92-790-7880-4.
16. *Základní informace o rozpočtu*. Evropská komise - Evropská unie v České republice. [online]. Poslední aktualizace 19. 7. 2008. [cit. 31. 10. 2008]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/budget/index_cs.htm#1>.

Seznam zkratek

1. ČR – Česká republika,
2. DPH – Daň z přidané hodnoty,
3. EAGGF – Evropský zemědělský garanční a záruční fond,
4. ECOFIN – Rada ministrů financí,
5. ECU – Evropská měnová jednotka,
6. EFF – Evropský rybářský fond,
7. EHP – Evropský hospodářský prostor,
8. EHS – Evropské hospodářské společenství,
9. EP – Evropský parlament,
10. ERDF – Evropský fond pro regionální rozvoj,
11. ES – Evropské společenství,
12. ESF – Evropský sociální fond,
13. ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli,
14. EU – Evropská unie,
15. EU – 27 – 27 členských států Evropské unie,
16. EUA – Evropská účetní jednotka,
17. EÚD – Evropský účetní dvůr,
18. EURATOM – Evropské společenství pro atomovou energii,
19. EUROSTAT – Statistický úřad Evropské unie,
20. FYROM – Bývalá jugoslávská republika Makedonie,
21. HND – Hrubý národní důchod,
22. HNP – Hrubý národní produkt,
23. HSS – Hospodářská a sociální soudržnost,
24. ISPA – Nástroj strukturální předvstupní politiky,
25. LAU – Místní administrativní jednotky,
26. MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj,
27. NRP – Národní rozvojový plán,
28. NSRR – Národní strategický referenční rámec,
29. NUTS – Nomenklatura územních statistických jednotek,
30. OP – Operační program,
31. PHARE – Pomoc Polsku a Maďarsku při restrukturalizaci hospodářství,
32. ROP – Regionální operační program,
33. RPS – Rámec podpory Společenství,

- 34. SAPARD – Zvláštní předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova,
- 35. SF – Strukturální fondy,
- 36. SZP – Společná zemědělská politika Evropské unie,
- 37. TVZ – Tradiční vlastní zdroje.

Abstrakt

VELECKÁ, B. *Rozpočet a financování aktivit v rámci Evropské unie : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 72 s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Klíčová slova: rozpočet Evropské unie, regionální politika, operační programy, politika soudržnosti

Práce pojednává o historii rozpočtu v Evropské unii / Evropském hospodářském společenství a dále se zabývá analýzou rozpočtu Evropské unie. Další část práce pojednává o regionální politice Evropské unie, přičemž se nejvíce zaměřuje na právě probíhající programovací období 2007 – 2013. Následující kapitola práce zkoumá nástroje regionální politiky EU. Další kapitola pojednává o Programových dokumentech – hlavně tedy o Operačních programech. Poslední kapitola srovnává politiku soudržnosti v minulém a současném programovacím období.

Abstract

VELECKÁ, B. *The budget and funding activities within the European Union : Bachelor's work*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 72 p. Supervisor: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Key words: the EU budget, regional policy, operational programs, policy of unity

The work deals with history of the EU budget and furthermore it is concerned itself with the analysis of the EU budget. The subsequent part of the work deals with the EU regional policy and it is focused on the program period 2007 – 2013 which has just been in progress. The following chapter of the work examines the EU regional policy instruments. Next chapter deals with the Program Documents – particularly with Operational Programs. The last chapter balances the policy of unity in the previous and present period.